МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

«До захисту допущено»
В.о. завідувача кафедри, д.е.н., доцент
_____ Ірина ТОПАЛОВА
«___»_____ 2026 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти
Освітньої програми «Облік і оподаткування»
за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування»

ОБЛІК МАЛОЦІННИХ І ШВИДКОЗНОШУВАНИХ ПРЕДМЕТІВ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ЗА ЇХ ВИКОРИСТАННЯМ У ТОВ «ПЕРЕМОГА» ТУЛЬЧИНСЬКОГО РАЙОНУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Науковий керівник: к.е.н., доцент
_____ Андрій НАЙДА

Рецензент: д.е.н., професор
_____ Наталя ДОБРЯНСЬКА

Виконала здобувачка заочної форми навчання
Оксана ЛИТВИНЕНКО

Засвідчую, що кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей і текстів інших авторів має посилання на відповідне джерело.
_____ *Оксана ЛИТВИНЕНКО*

ОДЕСА – 2026

ЗМІСТ стор.

ВСТУП 3
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ МАЛОЦІННИХ ТА ШВИДКОЗНОШУВАНИХ ПРЕДМЕТІВ 7
1.1 Сутність малоцінних та швидкозношуваних предметів та їх класифікація 7
1.2 Особливості обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів 13
1.3 Теоретико-методичні основи контролю за використанням малоцінних та швидкозношуваних предметів у сільськогосподарських підприємствах. 24
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, СУЧАСНИЙ СТАН ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ МАЛОЦІННИХ ТА ШВИДКОЗНОШУВАНИХ ПРЕДМЕТІВ В ТОВ «ПЕРЕМОГА» 32
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства та фінансові результати його діяльності 32
2.2 Первинний, аналітичний та синтетичний облік малоцінних та швидкозношуваних предметів 45
2.3 Контроль використання малоцінних та швидкозношуваних предметів у підприємстві 54
РОЗДІЛ 3. ВПРОВАДЖЕННЯ АУДИТУ, УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ВИКОРИСТАННЯ МАЛОЦІННИХ ТА ШВИДКОЗНОШУВАНИХ ПРЕДМЕТІВ У ТОВ «ПЕРЕМОГА» 62
3.1 Удосконалення обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів у підприємстві 62
3.2 Організація аудиту малоцінних та швидкозношуваних предметів у підприємстві 71
3.3 Удосконалення контролю та оптимізація розмірів малоцінних та швидкозношуваних предметів 78
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ 90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 97
ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах розвитку аграрного сектору України особливої уваги набуває питання ефективного управління оборотними активами, серед яких ключове місце посідають малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП). Вони є невід'ємною складовою забезпечення безперервності виробничого процесу, особливо у рослинництві, де від своєчасності та якості їх використання залежить продуктивність сільськогосподарської техніки, організація праці та загальний результат господарювання.

Вагомий внесок в теоретичну розробку проблем організації і ведення бухгалтерського обліку і контролю малоцінних і швидкозношуваних активів внесли вітчизняні вчені М.Т. Білуха, П.С. Безруких, Ф.Ф. Бутинець, О.В. Галкін, М.В. Кужельний, А.М. Кузьмішський, Т.Г. Маренич, С.О. Марченко, П.П. Новиченко, М.С. Пушкар, В.М. Пилявець, В.Ф.Палій, Я.В. Соколов, В.Я. Савченко, В.В. Сопко, М.Г. Чумаченко та інші.

Проте питання обліку і контролю малоцінних та швидкозношуваних предметів у сільськогосподарських підприємствах залишаються актуальними.

Отже, практична значимість МШП, недостатній рівень дослідження теоретичних та прикладних питань, що стосуються обліку та контролю їх використання обумовили вибір теми, мету та визначили цільову спрямованість кваліфікаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційну роботу написано відповідно до затвердженого плану науково-дослідних робіт кафедри обліку і оподаткування «Перспективи розвитку обліку, контролю і оподаткування в умовах трансформації економічних процесів» (номер державної реєстрації 0121U110384)**.**

Метою дослідження є обгрунтування теоретичних засад та розробка практичних пропозицій з удосконалення обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів та системи контролю їх використання у сільськогосподарському підприємстві.

Для досягнення визначеної мети в процесі проведення дослідження необхідно виконати наступні завдання:

- визначити сутність поняття малоцінних та швидкозношуваних предметів;
- дослідити науково-теоретичні основи обліку і контролю малоцінних та швидкозношуваних предметів;
- провести аналіз діяльності підприємства;
- проаналізувати сучасний стан обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів на сільськогосподарському підприємстві;
- обґрунтувати напрями удосконалення обліку та контролю малоцінних та швидкозношуваних предметів у сільськогосподарському підприємстві.

Об'єктом дослідження є господарська діяльність сільськогосподарського підприємства в частині операцій, які пов'язані з обліком малоцінних та швидкозношуваних предметів та контролем їх використання.

Предметом дослідження є сукупність науково-теоретичних та практичних аспектів з обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів та контролем їх використання у сільськогосподарському підприємстві.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти, що регламентують порядок, оподаткування і облік малоцінних та швидкозношуваних предметів та контролем їх використання в сільськогосподарських підприємствах, наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених з досліджуваних питань, матеріали науково-практичних конференцій, періодичні видання, , дані бухгалтерського обліку та статистична звітність досліджуваного підприємства.

Методи дослідження. У процесі дослідження для розкриття теоретичних засад обліку і контролю малоцінних та швидкозношуваних предметів використано методи наукової абстракції, індукції та дедукції, аналізу й синтезу, історичного та логічного підходів — з метою уточнення економічної сутності, класифікації та особливостей їх обліку і контролю.

Під час дослідження сучасного стану обліку та контролю застосовано методи спостереження, порівняння, групування, узагальнення, а також прийоми економічного аналізу для оцінки фінансово-господарської діяльності підприємства, організації первинного, аналітичного й синтетичного обліку та діючої системи контролю використання малоцінних та швидкозношуваних предметів.

При розробці пропозицій щодо впровадження аудиту, удосконалення обліку й контролю використано методи економічного обґрунтування, моделювання, розрахунково-аналітичні прийоми та узагальнення результатів дослідження, що дозволило сформувати практичні рекомендації з оптимізації облікових процедур, підвищення ефективності контролю та раціоналізації використання малоцінних та швидкозношуваних предметів на підприємстві.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку і контролю малоцінних та швидкозношуваних предметів у сільськогосподарському підприємстві.

Основні положення дослідження, які складають наукову новизну кваліфікаційного дослідження, розкривають його мету та вирішують поставлені завдання, полягають у наступному:

удосконалено:

- підхід до оптимізації розмірів МШП, який базується на застосуванні нормативного рівня у відсотках до загальної вартості запасів та дозволяє обґрунтувати потребу в МШП з урахуванням масштабів і специфіки діяльності підприємства..

дістали подальший розвиток

- наукові положення щодо економічної сутності малоцінних та швидкозношуваних предметів як специфічного елемента оборотних активів, що поєднує ознаки матеріальних ресурсів і витрат періоду в умовах сільськогосподарського виробництва.

Практична значимість отриманих результатів полягає у впровадженні пропозицій з удосконалення обліку і контролю малоцінних та швидкозношуваних предметів у діяльності сільськогосподарських підприємств.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Прийнято участь в ІІІ Міжнародній науково-практичній конференції «Браславські читання. Економіка XXI століття: національний та глобальний виміри» в Одеському державному аграрному університеті на тему «Особливості контролю швидкозношуваних малоцінних предметів сільськогосподарських підприємствах» та V Міжнародної науково-практичної конференції науково-педагогічних працівників та молодих науковців «Актуальні аспекти розвитку науки і освіти» на тему «Проблеми аудиту кредиторської заборгованості сільськогосподарських підприємств під час війни».

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано 2 тези доповіді. Загальний обсяг публікацій – 0,3 ум. друк. арк.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, додатків. Зміст роботи представлений на 105 сторінках комп’ютерного тексту. Кваліфікаційна робота містить 16 таблиць, 6 рисунків, 7 додатків. Список використаних джерел налічує 70 найменувань, представлених на 9 сторінках.

РОЗДІЛ 1

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ МАЛОЦІННИХ ТА ШВИДКОЗНОШУВАНИХ ПРЕДМЕТІВ

1.1. Сутність малоцінних та швидкозношуваних предметів та їх класифікація

В умовах функціонування сучасних підприємств важливе значення має раціональна організація обліку матеріальних ресурсів, які забезпечують безперервність виробничого процесу та ефективність господарської діяльності. Серед таких ресурсів особливе місце займають малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП), що виступають складовою частиною оборотних активів підприємства та характеризуються специфічними ознаками щодо строку використання, вартості та порядку перенесення вартості на витрати.

Розкриття економічної сутності малоцінних та швидкозношуваних предметів потребує врахування історичних аспектів формування підходів до їх обліку. Еволюція нормативного регулювання цієї категорії активів безпосередньо вплинула на сучасне розуміння їх економічного змісту та місця в системі бухгалтерського обліку підприємства.

У період адміністративно-командної економіки облік малоцінних і швидкозношуваних предметів регламентувався централізовано. До складу МШП відносили три умовні групи: предмети зі строком служби до одного року; об’єкти з вартістю, нижчою за встановлений державою ліміт; а також активи, визначені нормативно затвердженим переліком. Такий підхід відображав жорстку регламентацію облікових процедур і обмежував підприємства у формуванні власної облікової політики. Водночас прийняття наприкінці 1970-х років спеціального положення щодо обліку МШП заклало

методологічну основу їх визнання, групування та організації аналітичного обліку [20, с. 100].

Суттєві зміни у трактуванні малоцінних активів відбулися після запровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та нового Плану рахунків. Зокрема, із введенням у дію стандартів, що регламентують облік основних засобів і запасів, відбулося переосмислення критеріїв віднесення активів до складу МШП. Якщо раніше визначальним був переважно вартісний критерій, то сучасна методологія робить акцент на строку корисного використання. Саме термін експлуатації став ключовою ознакою розмежування між основними засобами, малоцінними необоротними матеріальними активами та малоцінними і швидкозношуваними предметами [12].

Штех А.А. і Харченко Н.В. зазначають, що у виробничій діяльності важливу роль відіграють малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП), оскільки вони є засобами праці невисокої вартості з коротким терміном служби і належать до класу запасів. МШП суттєво відрізняються від інших видів запасів, оскільки багаторазово використовуються у виробництві та зберігають свою натурально-речову форму до кінця строку корисного використання [69, с. 66].

У сучасних умовах матеріальні активи, що використовуються підприємством у виробничій чи управлінській діяльності, поділяються на три основні групи:

– основні засоби, тобто об’єкти, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більший від одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік). Їх інвентарна вартість, відповідно до Податкового кодексу України [3], повинна бути вищою за 20000 грн.;

– малоцінні та інші необоротні матеріальні активи, термін використання яких перевищує один рік (операційний цикл, якщо він довший за рік), а їх первісна інвентарна вартість є меншою за 20000 грн.;

– малоцінні та швидкозношувані предмети, які не можуть служити більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він перевищує цей термін [44].

Таким чином, визначальною ознакою МШП у сучасній практиці є обмежений строк їх експлуатації.

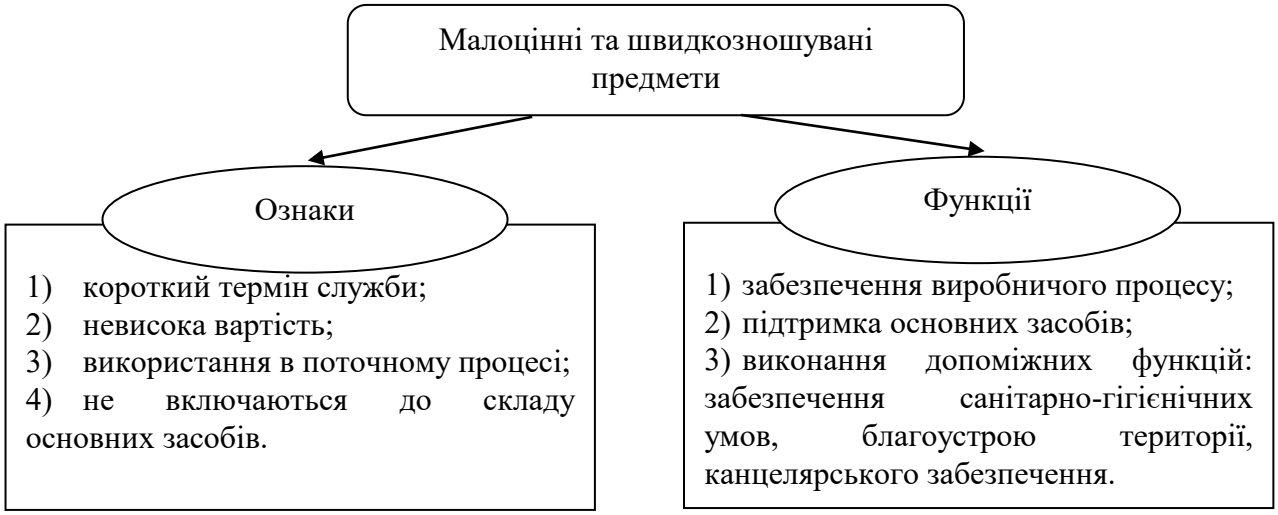

Рис. 1.1. Основні ознаки і функції МШП

Джерело: узагальнено автором

У спеціалізованій літературі існують єдині підходи щодо визначення поняття «МШП», в яких зазначається роль матеріальної основи їх - «матеріальні запаси», «актив», «матеріальні цінності», «предмети», а також обмеження щодо строку експлуатації: «до одного року або нормального операційного циклу, якщо він не перевищує один рік». При цьому в економічній літературі поняття «МШП» здебільшого не розглядається, а поняття матеріальні запаси трактується як предмети праці, на які спрямована праця людини і які складають матеріальну основу створюваного продукту [47, с. 14].

За економічною сутністю малоцінні та швидкозношувані предмети є матеріальними активами, що виконують функції допоміжних засобів праці або створюють необхідні умови для здійснення виробничого процесу. Вони багаторазово беруть участь у господарській діяльності, зберігаючи свою

натурально-речову форму протягом строку використання, проте поступово втрачають споживчі властивості внаслідок фізичного чи морального зносу.

До складу МШП, як правило, належать інструменти, господарський інвентар, спеціальний одяг і взуття, меблі короткострокового використання, канцелярське приладдя, посуд, білизна та інші предмети, що мають невисоку індивідуальну вартість. Незважаючи на їх незначну ціну, сукупна вартість таких активів може бути істотною, що зумовлює необхідність належного контролю за їх рухом та збереженням.

Виділення зі складу основних засобів оборотних МШП у особливу групу, не дивлячись на такий же характер їх використання на підприємстві, як і основних засобів, зумовлено двома причинами. По – перше, таке виділення очищую категорію основних засобів від усякого роду дрібних предметів, коли є можливість легко їх замінити іншими, з невеликими, як правило, терміном служби. У складі основних засобів при такому виділення з їх складу МШП залишаються предмети, що утворюють виробничо – технічну базу підприємства. По - друге, таке виділення дає можливість підприємству купувати (поновлювати) МШП за рахунок своїх оборотних коштів таким же чином як і матеріали, в той же час, як основні засоби поновлюється шляхом капітальних вкладень за рахунок спеціального фінансування [5, с. 20].

Таким чином, за своїм характером МШП аналогічні основним засобам, а з точки зору порядку їх придбання – матеріалам.

МШП, як правило, виконують роль допоміжних засобів праці або забезпечують належні умови для праці. Вони є різними за формою і функціональним призначенням. На підприємствах до них відносять меблі, інструменти, інвентар, спец-одяг, канцтовари, посуд, білизну тощо.

Малоцінні та швидкозношувальні предмети суттєво відрізняються від інших видів запасів (сировини, матеріалів, палива), обсяги або кількість яких поступово зменшується в результаті їх використання. МШП, в свою чергу, зберігають натурально-речову форму до кінця строку корисного використання

та багато разів беруть участь у виробництві, тобто поводять себе як основні засоби (рис. 1.2).

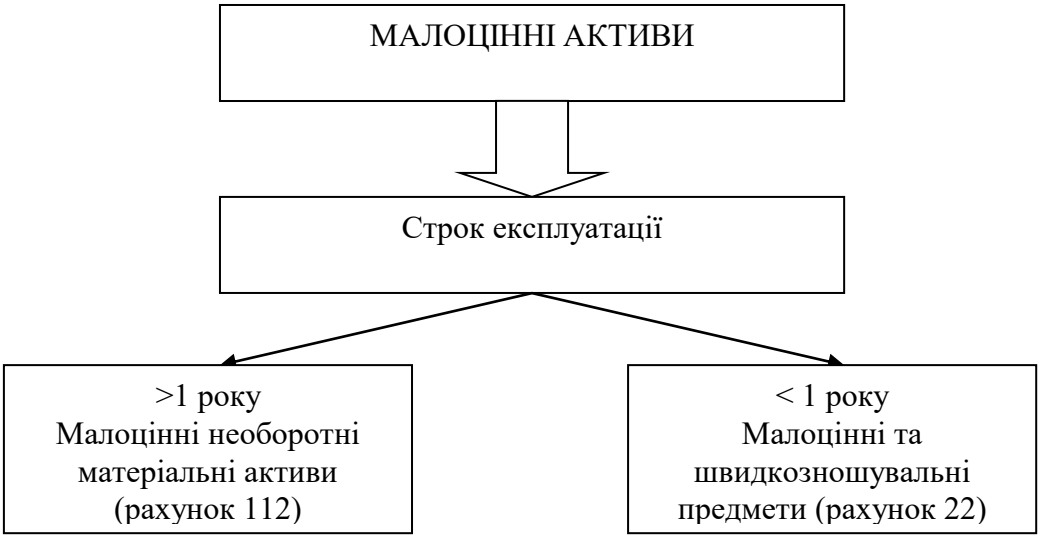

Рис. 1.2. Класифікація малоцінних активів в бухгалтерському обліку
Джерело: побудовано автором на основі [20]

Таким чином, в загальному, малоцінні активи можна поділити на дві групи:

- до першої групи входять МШП, строк використання яких менше одного року (операційного циклу), їх відносять до складу запасів підприємства. Вони обліковуються на рахунку 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» і відображуються у розділі II активу Балансу в складі виробничих запасів (рядок 100). Знос на ці МШП не нараховують, а їх вартість при передачі в експлуатацію списується з балансу з подальшою організацією оперативного кількісного обліку таких предметів.

- до другої групи включають малоцінні активи, строк використання яких перевищує один рік (операційний цикл), вони підлягають включенню до складу необоротних активів підприємства, обліковуються на субрахунку 112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи» та відображуються в розділі I активу Балансу в складі основних засобів і на них нараховується знос [54, с. 26].

До складу малоцінних необоротних матеріальних активів можуть зараховуватись:

- пристосування до основних засобів, спеціальні інструменти та інструменти загального призначення, прилади та інші знаряддя, призначені для використання як у серійному та масовому виробництвах, так і у виготовленні продукції за індивідуальними замовленнями;

- спеціальний і формений, а також фірмовий одяг та взуття, що видаються працівникам на термін, що перевищує один рік;

- інші предмети довгострокового використання, які за вартісними критеріями, встановленими підприємством, не можуть бути зарахованими до складу основних засобів, які обліковуються на рахунку 10.

Схема класифікації швидкозношуваних і малоцінних необоротних предметів наведена на рис. 1.3.

Рис. 1.3. Класифікація швидкозношуваних і малоцінних необоротних предметів

Джерело: сформовано автором на основі [54]

Проаналізувавши різні погляди науковців та практиків можна зробити висновок, що для визначення терміну МШП використовуються основні ознаки: матеріальна основа, обмеження щодо строку використання і неосновні ознаки: перелік складових МШП, призначення та належність до оборотних активів [16, с. 224].

Отже, вважаємо, що малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП) – це ті, які використовуються підприємством менше одного року або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік. Ці активи часто використовуються у виробництві або обороті підприємства, але їхній короткий строк корисного використання та низька вартість відрізняють їх від основних засобів. Включення МШП до складу запасів дає можливість підприємствам ефективно контролювати їх рух і використання та забезпечувати необхідний рівень матеріальних ресурсів для безперервності виробничої діяльності.

Отже, малоцінні та швидкозношувані предмети – це активи, які виступають у ролі допоміжних засобів праці або створюють належні умови для праці. Виокремлення їх обумовлено функціональними характеристиками (швидкозношувані предмети) та необхідністю дотримання на підприємстві принципу суттєвості.

1.2. Особливості обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів

Малоцінні та швидкозношувані предмети за своєю функціональною роллю в підприємстві є такими засобами праці, як і основні засоби (використовуються в процесі виробництва без зміни натуральної форми і поступово зношуються), але мають і особливості оборотних засобів. Виділення зі складу основних засобів зазначених предметів у особливу групу, незважаючи на такий же характер їх використання в діяльності підприємства, які основних засобів, зумовлено двома причинами.

Сутність проблеми обліку надходження МШП й напівфабрикатів та формування їх собівартості здобули своє відображення у працях: Власюк Г.В., Огійчук М.Ф., Солодченко І. та багато інших. Зокрема, дану тему з бухгалтерського обліку досліджували такі автори як Ф.Ф.Бутинець, Остапчук Т. П., Вацик Н.І., Волкова І.А., Гарасим П.М., Голов С.Ф., Журавель Г.Л. та ін.

Незважаючи на те, що за роки незалежності в Україні проведено колосальну роботу з реформування системи бухгалтерського обліку, досі ще не створено єдиної універсальної методології обліку операцій із МШП та напівфабрикатами, оскільки різні науковці і вчені пропонують різне її трактування, виділяють певні свої особливості, закономірності і порядок його проведення [20, с. 99].

Як стверджує професор Сопко В. В., до складу МШП не завжди входять малоцінні предмети. Дуже часто, особливо на виробничих підприємствах, використовують допоміжні чи комплектуючі активи значної вартості із коротким терміном служби. Такі об’єкти потребують окремого обліку, тому ним запропоновано ввести рахунок до чинного плану рахунків із назвою «Дорогоцінні швидкозношувані предмети» [57, с. 113].

Визначення МШП, що містяться в П(С)БО 9 звучить так: «До складу запасів відносяться малоцінні та швидкозношувані предмети, використовувані протягом не більш одного року чи нормального операційного циклу, якщо він перевищує один рік. Під операційним циклом розуміється проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності й одержанням засобів від реалізації зробленої з таких запасів продукції чи товарів і послуг» [35].

Існування певних розбіжностей у законодавчо-нормативній базі щодо оцінки, класифікації, віднесення малоцінних засобів до того чи іншого активів створює для підприємства проблему оптимальної організації обліку МШП, що в свою чергу може призвести до формування неправдивих облікових даних та недостовірності фінансової звітності. Недостовірна та неправдива інформація

про фінансовий стан підприємства, при цьому, унеможливлює прийняття адекватних рішень як зовнішніми, так і внутрішніми користувачами.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про МШП і розкриття її у фінансовій звітності визначає Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [35]. Цим положенням передбачено, що до складу запасів входять малоцінні та швидкозношувальні предмети, які використовуються не більше одного року або одного операційного циклу, якщо він більше року.

Відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси», малоцінні та швидкозношувальні предмети визнаються активом, якщо:

- існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням;

- вартість МШП може бути достовірно визначена [35].

У Методичних рекомендаціях, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 10.01.2007 р. № 2 (із останніми змінами та доповненнями від 30.12.2013 р.) зазначаються ще два критерії визнання МШП активом:

- підприємству перейшли ризики й вигоди, пов'язані з правом власності або з правом повного господарського оперативного управління на придбані (отримані) запаси;

- підприємство здійснює управління та контроль за МШП [26].

Податковий кодекс України визначає конкретні умови, при яких актив визнається основним засобом [44]. Відповідно до пп.14.1.138, основні засоби - матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 2500 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 2500 гривень і

поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) [44].

З даного визначення випливає, що не можуть вважатися основними засобами необоротні активи, вартість яких не перевищує 20000,00 грн. Основна відмінність між податковим і бухгалтерським обліком малоцінних активів полягає в тому, що згідно із НП(С)БО 7, до складу основних засобів можуть входити і невиробничі основні засоби та підприємство самостійно встановлює вартісний критерій віднесення активу до групи основних засобів чи до складу малоцінних необоротних матеріальних активів, що, в свою чергу, зазначається в Обліковій політиці підприємства [44].

Первісна вартість малоцінних та швидкозношуваних предметів формується з урахуванням усіх витрат, безпосередньо пов’язаних із їх придбанням і доведенням до стану, придатного для використання за призначенням. До її складу включається договірна ціна постачальника, суми ввізного мита (у разі імпорту), транспортно-заготівельні витрати, а також інші витрати, що забезпечують доставку, розвантаження, страхування, монтаж (за потреби) та підготовку об’єктів до експлуатації. Такий підхід відповідає загальному принципу достовірної оцінки активів і забезпечує повне відображення фактичних витрат підприємства на їх придбання.

Специфікою МШП є особливий порядок відображення їх вартості в обліку. Після передачі в експлуатацію такі предмети виключаються зі складу активів підприємства та відносяться на відповідні рахунки витрат звітного періоду. Водночас з метою забезпечення належного контролю організовується оперативний кількісний облік за місцями використання та матеріально відповідальними особами протягом усього строку фактичної експлуатації. Отже, хоча об’єкт формально списується з балансу, контроль за його наявністю та збереженням не припиняється.

Нормативне регулювання обліку малоцінних предметів в Україні має певну історичну спадковість. Довгий час орієнтиром залишалося положення щодо обліку малоцінних і швидкозношуваних предметів, затверджене ще наприкінці 1970-х років. Проте значна частина його норм не узгоджується з чинними національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та сучасним Планом рахунків. Особливо це стосується критеріїв віднесення об’єктів до складу МШП, порядку їх оцінки та механізму списання. У сучасних умовах підприємства формують підходи до обліку таких активів відповідно до власної облікової політики з урахуванням вимог діючих стандартів.

Важливою особливістю МШП є їх відмінність від інших виробничих запасів. Якщо сировина, матеріали або паливо в процесі використання фізично споживаються і поступово втрачають свої властивості, то малоцінні предмети, як правило, зберігають натурально-речову форму протягом усього строку служби. Інструменти, меблі, господарський інвентар чи посуд при нормальних умовах експлуатації не змінюють суттєво своїх зовнішніх характеристик до моменту фізичного зносу або вибуття. Саме ця обставина зумовлює дискусійність питання щодо доцільності їх віднесення до складу оборотних активів, адже за економічною природою вони частково наближені до необоротних матеріальних активів [54, с. 26].

Щодо малоцінних необоротних матеріальних активів, то їх вартість підлягає систематичному розподілу шляхом нарахування амортизації. Чинне законодавство передбачає декілька можливих методів: прямолінійний, виробничий, а також спрощені варіанти — нарахування 50 % вартості в першому місяці використання і 50 % при вибутті або 100 % вартості в момент введення в експлуатацію. На практиці найчастіше застосовується метод одноразового нарахування 100 % амортизації при передачі об’єкта в використання, після чого актив обліковується до моменту його фактичного вибуття внаслідок повного фізичного зносу, втрати чи інших причин.

Таким чином, механізм перенесення вартості малоцінних активів на витрати є подібним за економічним змістом: різниця полягає переважно у моменті списання їх балансової вартості. Для МШП це відбувається одразу при передачі в експлуатацію, тоді як для малоцінних необоротних матеріальних активів — через процедуру амортизації.

Критерії віднесення матеріальних активів до категорії малоцінних у бухгалтерському та податковому обліку визначаються строком корисного використання та вартісними межами, встановленими законодавством і обліковою політикою підприємства. Їх систематизація та порівняльна характеристика наведені у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Критерії ідентифікації МНМА

Ознака	Бухгалтерський облік	Податковий облік
Повна назва	малоцінні необоротні матеріальні активи	малоцінні необоротні матеріальні активи
Класифікаційна група	основні засоби	інші необоротні активи
Форма існування	матеріальна	матеріальна
Строк корисного використання	більше року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)	більше року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)
Мета придбання	використання їх у процесі виробництва/ діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим осо- бам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій	використання їх у господарській діяльності платника податку
Вартість	не перевищує критерію малоцінності, установленого в наказі про облікову політику	не більше 20000 грн
Субрахунок	112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи»	

Джерело: сформовано автором на основі [67]

Методологічні засади формування первісної вартості малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА) визначаються вимогами НП(С)БО 7 «Основні засоби». Саме за первісною вартістю такі активи визнаються та зараховуються на баланс підприємства, а надалі вона слугує базою для

нарахування амортизації. Первісна вартість МНМА формується виходячи з фактичних витрат, понесених підприємством у зв'язку з їх придбанням або створенням, і включає суму грошових коштів чи справедливу вартість інших активів, переданих як компенсація за отримані об'єкти [67, с. 186].

У податковому аспекті важливе значення має напрям використання придбаних активів. Якщо МНМА застосовуються у діяльності, що не підлягає оподаткуванню податком на додану вартість або звільнена від ПДВ, право на формування податкового кредиту не виникає. У разі часткового використання таких об'єктів в оподатковуваних операціях сума ПДВ, яка може бути включена до податкового кредиту, визначається пропорційно частці їх використання в оподатковуваній діяльності.

Класифікація матеріальних об'єктів як необоротних активів або як малоцінних і швидкозношуваних предметів безпосередньо впливає на організацію облікового процесу та формування собівартості продукції. Облік необоротних активів є більш складним і трудомістким, оскільки передбачає визначення первісної вартості кожного інвентарного об'єкта, використання рахунків капітальних інвестицій, систематичне нарахування амортизації протягом тривалого періоду, а також дотримання встановленої процедури їх вибуття. Натомість облік МШП характеризується спрощеним механізмом списання вартості на витрати та меншою кількістю облікових процедур [63, с. 99].

Крім того, при віднесенні об'єктів до складу МШП підприємство отримує ширші можливості щодо вибору методів оцінки при їх вибутті, що створює передумови для впливу на величину витрат та собівартості продукції. Саме цим пояснюється практична зацікавленість суб'єктів господарювання у розширенні переліку активів, які класифікуються як малоцінні та швидкозношувані предмети.

Водночас НП(С)БО 9 «Запаси» не встановлює конкретного вартісного критерію, за яким активи можуть бути віднесені до складу МШП та

обліковуватися як оборотні активи [35]. Натомість НП(С)БО 7 надає підприємствам право самостійно визначати вартісну межу для віднесення матеріальних об’єктів до малоцінних необоротних матеріальних активів, закріплюючи її в обліковій політиці. На практиці бухгалтери часто орієнтуються на норми податкового законодавства, не завжди враховуючи специфіку виробничого процесу, масштаби діяльності чи наявність окремих комплектуючих із відносно високою вартістю, але коротким строком служби. У результаті основною проблемою залишається обґрунтоване визначення вартісної межі між оборотними та необоротними малоцінними активами.

Аналіз положень Інструкції до Плану рахунків свідчить про наявність певних дискусійних моментів щодо застосування рахунку 112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи». Зокрема, окремі види об’єктів – меблі, офісна техніка, інструменти, господарський інвентар – можуть обліковуватися як на рахунках обліку основних засобів (106, 109), так і на рахунку 112 залежно від встановленої підприємством вартісної межі. Така ситуація створює передумови для неоднозначності у відображенні подібних за економічною сутністю активів та ускладнює контроль за їх використанням [12].

Відповідно до вимог податкового законодавства та НП(С)БО 7 підприємство має право обрати один із двох способів нарахування амортизації МНМА: або нарахувати 50 % вартості в першому місяці використання об’єкта та решту 50 % у місяці його списання, або віднести 100 % вартості на витрати в місяці введення в експлуатацію. Обидва варіанти є відносно простими в застосуванні та не потребують складних розрахунків.

З метою мінімізації ризиків штучного завищення витрат доцільним може бути застосування методу 50/50, який забезпечує більш рівномірний розподіл вартості у часі. Водночас у випадках швидкого морального старіння об’єктів або їх інтенсивного використання економічно обґрунтованим є списання 100 % вартості у першому місяці експлуатації. Остаточний вибір методу залежить від

характеру діяльності підприємства, тривалості виробничого циклу та управлінських цілей.

Таким чином, віднесення матеріального об'єкта до складу МШП або МНМА має не лише облікове, а й управлінське значення. Класифікація активу як малоцінного та швидкозношуваного забезпечує більшу гнучкість у виборі методів оцінки при його вибутті та створює можливості для регулювання рівня витрат і собівартості продукції відповідно до економічної стратегії підприємства.

Доцільно відзначити, що Павлюк І. підкреслює важливість визначення періодів нарахування амортизації для малоцінних та швидкозношуваних предметів [42, с. 22]. Принцип періодичності в бухгалтерії передбачає розподіл діяльності підприємства на окремі періоди для складання фінансової звітності, що, в свою чергу, дозволяє більш точно визначати доходи та витрати підприємства, понесені або отримані в цьому періоді. Це допомагає забезпечити коректність і достовірність фінансових показників, які відображають фінансовий стан підприємства [22]. На думку науковця, періоди нарахування амортизації для необоротних активів можна також застосовувати для обліку амортизації малоцінних і швидкозношуваних предметів (МШП). Таким чином, амортизація МШП може бути нарахована на різні періоди, включаючи 1 рік, дев'ять місяців, півріччя, квартал, місяць або тиждень. Також можливе щоденне нарахування амортизації, зокрема у рамках управлінського обліку.

НП(С)БО 9 «Запаси» передбачено наступні методи оцінки вибуття МШП, наведені у табл. 1.2, кожен із яких має як переваги, так і обмеження, а отже вибір конкретного способу повинен здійснюватися з урахуванням специфіки діяльності підприємства, динаміки цін та цілей управління фінансовими результатами.

Метод ідентифікованої собівартості забезпечує найбільш точне визначення вартості конкретних одиниць запасів, що є доцільним у разі обліку

індивідуалізованих або дороговартісних об’єктів. Проте його застосування пов’язане зі значною трудомісткістю та ускладненням аналітичного обліку.

Таблиця 1.2

Порівняння методів оцінки запасів

Метод	Переваги	Недоліки
Ідентифікованої собівартості	- найбільш точний метод; - при застосуванні цього методу для кожної одиниці запасів використовується спеціальне маркування, яке дозволяє визначити її собівартість, т. ч. підприємство може регулювати прибуток шляхом реалізації більш дорогих або більш дешевих запасів	- трудомісткість методу; - у результаті використання цього методу однакові запаси обліковуються за різною вартістю, що не завжди зручно
Середньозваженої собівартості	- дає об’єктивну картину руху матеріальних цінностей на підприємстві; - при застосуванні цього методу чистий прибуток буде мати середнє значення, яке найбільш відповідає фактичному; - доцільність використання даного методу оцінки запасів також обумовлена рівномірністю їх списання, реальністю стану залишків запасів у балансі та вартості витрачених матеріальних цінностей; - метод полегшує роботу і не вимагає детального обліку руху за кожною одиницею товарів	- не приділяється увага останнім за часом цінам, а вони більш доречні в оцінці доходу й при прийнятті управлінських рішень; - у період підвищення цін метод призводить до того, що під-а оголошують більший прибуток, ніж справедливий, у результаті чого сплачуються надлишкові кошти у вигляді податків
ФІФО	- метод простий у використанні та запобігає можливості маніпулювання прибутком; - залишки невикористаних матеріалів відображаються в активі балансу за цінами, які максимально наближені до реальної ринкової вартості, на дату складання звітності; - вигідно застосувати при плановому скороченні закупок матеріалів та при очікуванні падіння цін на продукцію, що виготовляється; - в період постійного зростання цін метод надає найбільш високий з можливих рівень чистого доходу	- метод призводить до заниження величини витрат, які списуються за закупівельними цінами на собівартість продукції, що реалізується; - у період зростання цін підприємства оголошують більший прибуток, ніж справжній і виплачують надлишкові кошти у вигляді прибуткових податків; - завищує фінансові результати, що в умовах інфляції призведе до зниження частки купівельної вартості та до "вимивання" ОК .
Нормативних витрат	- можливість поточного оперативного обліку витрат шляхом обліку відхилень від норм; - відокремлений облік змін норм, тобто контроль за здійсненням режиму економії; - укрупнення об’єктів обліку, оскільки нормативні калькуляції складають по всіх видах виробів, а відхилення враховують за групами однорідної продукції, унаслідок чого зменшується число об’єктів калькулювання; - охоплення нормативними калькуляціями значної частини витрат; - можливість рідше здійснювати інвентаризацію незавершеного виробництва	- постійний перегляд норм використання запасів, праці, виробничих потужностей та діючих цін
За ціною продажу	- даний метод розповсюджений у роздрібній торгівлі	- у балансі відображається продажна вартість товарів за вирахуванням нереалізованої торгової націнки, яка розраховується за допомогою середнього відсотка торгових націнок. Розрахована у такий спосіб величина досить приблизна і може відхилятися від реальної вартості товарів

Джерело: узагальнено автором на основі [47]

Метод середньозваженої собівартості характеризується відносною простотою використання та дозволяє отримати усереднений показник витрат, що наближений до реальних умов господарювання. Водночас у періоди інфляційних коливань він може спотворювати оцінку фінансових результатів через відставання від поточних ринкових цін [47, с. 12].

Метод ФІФО забезпечує відображення залишків запасів за цінами, максимально наближеними до актуальної ринкової вартості, що підвищує інформативність балансу. Разом із тим у період зростання цін цей метод може призводити до завищення прибутку та, відповідно, податкового навантаження.

Метод нормативних витрат орієнтований на посилення контролю за витратами та дотриманням установлених норм, що є ефективним інструментом управління виробничими процесами. Однак його застосування потребує постійного перегляду норм і значних організаційних зусиль.

Метод оцінки за ціною продажу переважно використовується у сфері роздрібної торгівлі, спрощуючи облік товарів, але водночас має обмежену точність через приблизний характер розрахунку торговельної націнки.

Отже, жоден із розглянутих методів не є універсальним. Вибір способу оцінки запасів повинен базуватися на принципі доцільності, достовірності відображення фінансових результатів та забезпечення ефективного управління витратами. Раціонально обраний метод сприяє формуванню об’єктивної інформації про собівартість продукції, фінансові результати діяльності підприємства та його майновий стан.

1.3. Теоретико-методичні основи контролю за використанням малоцінних та швидкозношуваних предметів у сільськогосподарських підприємствах

Ефективне функціонування сільськогосподарських підприємств значною мірою залежить від раціонального використання матеріальних ресурсів, у тому числі малоцінних та швидкозношуваних предметів. Незважаючи на їх відносно невисоку індивідуальну вартість, у сукупності такі активи формують істотну частину виробничих витрат, а тому потребують належної системи внутрішнього контролю. Особливої актуальності це питання набуває в аграрному секторі, де специфіка виробництва зумовлює значну кількість інструментів, інвентарю, спецодягу, господарського приладдя та інших допоміжних засобів праці.

Теоретично контроль за використанням МШП слід розглядати як складову системи внутрішнього контролю підприємства, спрямовану на забезпечення збереження активів, законності господарських операцій, достовірності облікових даних і запобігання втратам. Його метою є встановлення відповідності фактичної наявності та стану МШП даним бухгалтерського обліку, а також оцінка ефективності їх використання у виробничому процесі.

У науковій літературі контроль трактується як систематичний процес спостереження, перевірки та оцінювання діяльності суб’єкта господарювання з метою виявлення відхилень і прийняття управлінських рішень. У контексті обліку МШП контроль виконує превентивну, інформаційну та аналітичну функції. Превентивна функція полягає у запобіганні нецільовому використанню, розкраданню чи псуванню предметів; інформаційна – у формуванні достовірних даних про їх рух і залишки; аналітична – у визначенні ефективності використання та впливу на собівартість продукції.

Внутрішньогосподарський контроль як функція управління дозволяє оцінити наскільки функціонування об’єкта контролю відповідає прийнятим управлінським рішенням, які можуть бути представлені через систему норм і бюджетів, правил, розпоряджень тощо. Організація цього процесу є однією із передумов його ефективного здійснення у практичній діяльності. На думку вченого Сажинець С. процес організації контролю відбувається у шість етапів, які охоплюють:

1) порівняння та оцінку факту та нормативного показника;

2) ґрунтуючись на першому етапі відбувається перегляд нормативного показника;

3) аналіз існуючої системи управління через оцінку адміністративної підпорядкованості, виконуваних функцій та напрямів роботи;

4) розробка типових процедур контролю;

5) опис можливих шляхів покращення процесу контролю;

6) організація контрольного підрозділу [49, с. 99].

Водночас зазначена послідовність, на нашу думку, не є повною, оскільки не передбачає попереднього визначення об’єкта контролю, що є концептуально важливим елементом організації ВГК. Без чіткого встановлення того, що саме підлягає контролю, неможливо сформувати адекватну систему оцінки ризиків та визначити інструментарій контрольних процедур. Крім того, реалізація внутрішнього контролю потребує ефективного інформаційного забезпечення, оскільки будь-яка управлінська функція базується на налагоджених інформаційних потоках і взаємозв’язках між структурними підрозділами підприємства.

Розмежування системи внутрішньо-господарського контролю на складові частини або елементи у наукових колах відбувається по-різному, що підтверджують результати досліджень вчених Шваб В.М. [52]. Однак у контексті організації контролю малоцінних необоротних матеріальних активів та швидкозношуваних предметів доцільно виокремити такі основні складові:

1) об’єкт контролю;
2) інформаційне середовище;
3) суб’єкт контролю;
4) принципи контролю;
5) контрольні дії;
6) результат контролю.

Початковим і визначальним етапом організації ВГК є ідентифікація об’єкта контролю. Цей процес передбачає не лише формальне визначення активів, що підлягають перевірці, а й оцінку ризиків, пов’язаних із їх використанням у господарській діяльності. Щодо малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА) та швидкозношуваних предметів, у наукових працях вони зазвичай розглядаються або як складова основних засобів, або як частина запасів. Проте така класифікація не повною мірою враховує специфіку ризиків, притаманних саме цій групі активів.

Зокрема, значна кількість предметів, що перебувають в індивідуальному користуванні працівників, ускладнює контроль за кожною окремою одиницею та підвищує витрати на здійснення контрольних процедур. Додатковими факторами ризику є різний строк експлуатації об’єктів, необхідність своєчасного оновлення з урахуванням виробничих потреб, а також складність об’єктивної оцінки їх фактичного технічного стану.

У зв’язку з цим актуальним є формування такого переліку об’єктів контролю, який дозволить зосередити увагу на найбільш ризикових напрямах використання МНМА та швидкозношуваних предметів. Оптимізація обсягу контрольних заходів забезпечує баланс між економічною доцільністю витрат на контроль і рівнем достовірності отриманої інформації.

Отже, організація внутрішньогосподарського контролю щодо використання малоцінних необоротних матеріальних активів повинна базуватися на чіткому визначенні об’єкта контролю, оцінці притаманних ризиків, формуванні належного інформаційного середовища та впровадженні

системи ефективних контрольних процедур, спрямованих на забезпечення збереження активів і підвищення результативності господарської діяльності підприємства.

У наукових джерелах сформувалися різні підходи до класифікації об'єктів контролю, що свідчить про багатовимірність цієї категорії та відсутність єдиної концептуальної позиції. Так, Калюга Є.В. визначає об'єктами контролю законність здійснення господарських операцій і процесів, їх доцільність, ефективність використання ресурсів, а також стан майна і грошових коштів підприємства. У цьому підході акцент робиться на правовій, економічній та результативній складових господарської діяльності [15, с. 99].

Синиця Ю.С. пропонує розмежовувати об'єкти контролю на активи (та зобов'язання) і бізнес-процеси, підкреслюючи взаємозв'язок ресурсної бази підприємства та процесів її трансформації у фінансові результати. Такий підхід дозволяє розглядати контроль як інструмент оцінки не лише статичного стану ресурсів, а й динаміки їх використання [55, с. 689].

За результатами досліджень Бутинець Т.А., об'єктом контролю виступає кругообіг капіталу та пов'язана з ним господарська діяльність суб'єктів господарювання. У межах цього підходу до об'єктів контролю віднесено ресурси, результати діяльності, прибуток, фінансові потоки та фінансові операції. Таким чином, контроль охоплює весь процес від формування ресурсів до отримання кінцевого фінансового результату.

Узагальнюючи позиції зазначених науковців та враховуючи специфіку використання малоцінних необоротних матеріальних активів (МНША) у господарській діяльності, доцільно виокремити три групи об'єктів контролю щодо цих активів.

Перша група — це процеси, пов'язані з рухом МНША: їх надходження, передача в експлуатацію, використання за місцями призначення, проведення ремонтів, модернізація та списання. Контроль цих процесів дозволяє оцінити законність і доцільність здійснюваних операцій.

Друга група — це види МНША, які можуть класифікуватися як швидкозношувані предмети, малоцінні необоротні активи, предмети загального чи індивідуального користування, відносно постійні або відносно змінні засоби праці. Такий підхід дає можливість диференціювати контроль залежно від функціонального призначення та строків використання активів.

Третя група — це показники ефективності використання МНША, зокрема частка витрат на їх придбання у структурі витрат на запаси чи основні засоби, коефіцієнт оновлення, інтенсивність вибуття тощо. Аналіз цих показників забезпечує можливість оцінити економічну доцільність використання відповідних ресурсів [70, с. 549].

Запропонована систематизація дозволяє відповісти на низку практичних питань: які операції з МНША підлягають контролю; у яких аналітичних розрізах слід формувати інформацію; яким чином оцінити результативність їх використання.

Контроль, як зазначають дослідники, завжди пов’язаний із його ініціатором, адже саме він визначає спрямованість і глибину контрольних процедур. Завдання контролю МНША формуються менеджментом підприємства, оскільки результати перевірки використовуються для прийняття управлінських рішень. Водночас практична реалізація контрольних функцій здебільшого покладається на менеджерів нижчої ланки та матеріально відповідальних осіб.

У цьому контексті доцільним є поділ контролю на прямий (коли ініціатор здійснює його самостійно) та представницький (коли повноваження делегуються іншим суб’єктам). Стосовно МНША це означає, що різні рівні управління потребують різної за ступенем узагальнення інформації.

Матеріально відповідальні особи здійснюють поточний контроль за збереженням і станом МНША, забезпечують своєчасну профілактику засобів праці та ініціюють заміну зношених предметів. Менеджери середньої ланки контролюють обсяги придбання та списання МНША за видами і місцями

використання відповідно до затверджених норм. Керівництво вищого рівня зацікавлене у зведених показниках витрат на товарно-матеріальні цінності та їх структурі, що потребує більш агрегованої, але інформативної аналітики.

Залежно від суб'єкта здійснення виділяють бухгалтерський, адміністративний контроль, внутрішній аудит і самоконтроль. Особливу роль відіграє самоконтроль працівників, оскільки людський фактор є ключовим елементом системи внутрішньогосподарського контролю. Ефективність такої форми контролю значною мірою залежить від рівня корпоративної культури та відповідальності персоналу. Внутрішній аудит виконує як завдання, делеговані менеджментом (оцінка ефективності використання ресурсів), так і специфічні функції – перевірку достовірності облікових даних, законності операцій та правильності їх документального оформлення.

Рівні суб'єктів контролю та їхні функції у використанні МНША наведено у таблиці 1.3.

Важливим аспектом організації контролю є його класифікація за тривалістю (безперервний, періодичний, раптовий) та за повнотою охоплення (суцільний і вибірковий). Безперервний і суцільний контроль здійснюють матеріально відповідальні особи; періодичний — менеджмент через систему внутрішньої звітності; раптові перевірки застосовуються для оцінки дієвості чинної системи контролю.

Інформаційне забезпечення контрольного процесу охоплює первинні та зведені документи, регістри кількісного і вартісного обліку, результати інвентаризації, а також дані автоматизованих інформаційних систем.

З огляду на викладене, організацію контролю МНША доцільно розглядати як послідовний процес, що розпочинається з ідентифікації ризиків, пов'язаних із їх використанням. Далі визначаються конкретні об'єкти контролю, встановлюється коло суб'єктів та розподіляються їх повноваження відповідно до організаційної структури підприємства. Наступним етапом є налагодження інформаційних зв'язків через систему внутрішньої звітності та

вибір контрольних процедур, які повинні відповідати принципам системності, законності та економічної доцільності.

Таблиця 1.3

Рівні суб'єктів контролю та їхні функції у використанні МНША

Рівень суб'єкта контролю	Основні завдання контролю	Форма контролю	Приклади МНША	Джерела інформації
Матеріально-відповідальні особи (МВО)	Контроль за поточним використанням МНША; збереження активів; профілактика; запити на заміну застарілих предметів	Безперервний, суцільний, прямий	Інструменти, інвентар, спецодяг, меблі	Оперативні журнали, первинні документи, облікові картки
Менеджери нижчого рівня	Моніторинг процесу списання; оцінка придбань за видами та місцями використання; контроль за дотриманням норм експлуатації	Періодичний, вибірковий, представницький	Малоцінні необоротні активи, швидкозношувані предмети	Зведені документи, звітність МВО, інвентаризаційні дані
Менеджери вищого рівня	Оцінка сум витрат на МНША; аналіз структури та ефективності використання; стратегічне планування	Періодичний, синтезований	Сукупні групи МНША	Аналітичні звіти, фінансова звітність, результати внутрішнього аудиту
Внутрішні аудитори	Оцінка законності операцій; перевірка правильності документального оформлення; оцінка системи бухгалтерського обліку МНША	Періодичний, раптовий, представницький	Всі групи МНША	Первинні та зведені документи, інвентаризаційні дані, автоматизовані системи обліку
Самоконтроль працівників	Перевірка власного використання МНША; дотримання правил збереження; ефективність використання ресурсів	Безперервний, прямий	Інструменти, інвентар, спецодяг	Особисті журнали, операційні записи, автоматизовані системи

Джерело: побудовано автором

Отримані результати контролю слугують підставою для повторної оцінки ризиків і вдосконалення системи внутрішньогосподарського контролю, що забезпечує її безперервний розвиток та підвищення ефективності використання МНША у господарській діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, СУЧАСНИЙ СТАН ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ МАЛОЦІННИХ ТА ШВИДКОЗНОШУВАНИХ ПРЕДМЕТІВ В ТОВ «ПЕРЕМОГА»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства та фінансові результати його діяльності

Товариство з обмеженою відповідальністю «Перемога» функціонує як економічно стійке сільськогосподарське підприємство, основною діяльністю якого є виробництво зернових та олійних культур. Господарство відіграє важливу роль у розвитку аграрного сектору регіону, забезпечуючи стабільні надходження та зайнятість населення сільської місцевості.

Юридична адреса підприємства: 23661, Україна, Вінницька область, Тульчинський район, село Гути, вулиця Шевченка, будинок 16. Підприємство здійснює свою діяльність з 27 жовтня 2003 року. Керівництво господарством покладено на директора Олійника Василя Григоровича.

У процесі ведення господарської діяльності ТОВ «Перемога» діє в межах правового поля України та суворо дотримується норм законодавства, що регулюють підприємницьку, земельну, податкову, фінансову та трудову сфери. Правову основу діяльності складають положення Господарського та Цивільного кодексів України, Земельного і Податкового кодексів України, Кодексу законів про працю України, а також профільні закони, зокрема «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», «Про оренду землі» та «Про державну підтримку сільського господарства України».

Рівень та масштаби виробничо-господарської діяльності ТОВ «Перемога» визначаються обсягами сільськогосподарських угідь, кількістю працівників, забезпеченістю основними й оборотними засобами, величиною власного та

залученого капіталу, а також сукупністю фінансово-економічних показників, узагальнених у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Забезпеченість основними видами ресурсів ТОВ «Перемога»

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. до 2022 р., %
Площа сільськогосподарських угідь, га	668,3	639,8	618,3	92,5
з них: рілля	668,3	639,8	618,3	92,5
Частка ріллі в сільськогосподарських угіддях, %	100	100	100	100,0
Кількість працівників, зайнятих в с.-г. виробництві, чол.	20	20	18	90,0
Середньорічна вартість авансованого капіталу, тис. грн.	46888	49877	58380,4	124,5
Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн.	46670	46943	47257,9	101,3
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн.	32479	35522	43655,7	134,4
Середньорічна вартість основних засобів (залишкова вартість), тис. грн.	14408	14355	14724,7	102,2
в т. ч. на 100 га с/г угідь, тис. грн.	2155,9	2243,7	2381,5	110,5
на 1-го середньорічного працівника, тис. грн.	720,4	717,8	818,0	113,6
Приходиться на одного середньорічного працівника ріллі, га	33,4	32,0	34,4	102,8
Виробництво продукції, ц:				
пшениця озима	4094,2	4986,2	9129,6	У 2,2 рази
кукурудза на зерно	8482,5	9080,0	1675,8	19,8
насіння соняшнику	-	1425,9	3458,5	-
ріпак озимий	3028,0	2927,3	1730,0	57,1
буряк цукровий	-	-	34807,8	-

Джерело: розраховано автором

Площа сільськогосподарських угідь підприємства протягом аналізованого періоду мала тенденцію до скорочення: з 668,3 га у 2022 р. до

618,3 га у 2024 р., або на 7,5 %. При цьому структура угідь залишалася незмінною – уся площа представлена ріллею, що свідчить про повне залучення земельних ресурсів у виробничий процес та відсутність багаторічних насаджень, сіножатей чи пасовищ.

Чисельність працівників, зайнятих у сільськогосподарському виробництві, зменшилася з 20 осіб у 2022-2023 рр. до 18 осіб у 2024 р., тобто на 10 %. Водночас навантаження на одного середньорічного працівника зросло: площа ріллі на одного працівника у 2024 р. становила 34,4 га проти 33,4 га у 2022 р., що свідчить про певну оптимізацію використання трудових ресурсів.

Фінансово-ресурсне забезпечення підприємства характеризується зростанням вартості капіталу. Середньорічна вартість авансованого капіталу за три роки збільшилася на 24,5 % і у 2024 р. досягла 58 380,4 тис. грн. Вартість власного капіталу зросла незначно – лише на 1,3 %, що може свідчити про стриману інвестиційну політику або залучення додаткових ресурсів за рахунок інших джерел.

Суттєвіші зміни спостерігаються у складі оборотних засобів, середньорічна вартість яких зросла на 34,4 %, що вказує на розширення обсягів виробництва, зростання запасів матеріальних ресурсів та підвищення потреби в обіговому капіталі. Вартість основних засобів у залишковій оцінці збільшилася на 2,2 %, що свідчить про незначне оновлення або дооцінку матеріально-технічної бази.

Позитивною тенденцією є зростання забезпеченості основними засобами в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь – на 10,5 %, а також на одного середньорічного працівника – на 13,6 %. Це вказує на підвищення фондоозброєності праці та потенційне зростання продуктивності виробництва.

Аналіз обсягів виробництва продукції свідчить про істотні структурні зміни у рослинництві. Виробництво озимої пшениці у 2024 р. зросло більш ніж у 2,2 раза порівняно з 2022 р., що може бути результатом зміни структури

посівів, підвищення врожайності або сприятливих погодних умов. Водночас обсяги виробництва кукурудзи на зерно скоротилися майже у 5 разів, а озимого ріпаку – на 42,9 %, що свідчить про переорієнтацію підприємства на інші культури.

Починаючи з 2023 р., у структурі виробництва з'являється насіння соняшнику, обсяги якого у 2024 р. значно зросли. У 2024 р. також було розпочато вирощування цукрових буряків, що характеризується значним обсягом виробництва і вказує на диверсифікацію рослинницької галузі підприємства.

Загалом ТОВ «Перемога» у 2022–2024 рр. характеризується скороченням земельних і трудових ресурсів, водночас зростанням капіталоозброєності та активною зміною структури виробництва. Це свідчить про адаптацію підприємства до економічних умов та пошук більш ефективних напрямів використання наявних ресурсів.

З метою оцінки ролі окремих видів продукції у формуванні фінансових результатів підприємства доцільно проаналізувати склад і співвідношення чистого доходу від реалізації сільськогосподарської продукції за видами у динаміці за 2022-2024 рр., що наведено в таблиці 2.2.

У цілому обсяг чистого доходу по підприємству мав нестійку динаміку: у 2023 р. він зріс до 24 194,7 тис. грн., тоді як у 2024 р. зменшився до 17 294,8 тис. грн., що може бути зумовлено як скороченням обсягів реалізації окремих культур, так і коливанням цінової кон'юнктури ринку.

У структурі доходу провідну роль упродовж усього періоду відігравала продукція зернових та зернобобових культур, частка якої в середньому за три роки становила 51,3 %. Разом з тим спостерігається тенденція до зниження її питомої ваги: з 63,6 % у 2022 р. до 45,8 % у 2024 р., що свідчить про поступове зменшення залежності підприємства від зернової групи. У межах зернових культур основними джерелами доходу залишалися кукурудза на зерно та озима пшениця. Кукурудза забезпечила в середньому 34,0 % чистого доходу, однак її

частка істотно скоротилася у 2023 р., що відобразилося на загальній структурі виручки. Водночас питома вага озимої пшениці зросла у 2023-2024 рр., що свідчить про підвищення її ролі в товарній продукції підприємства.

Таблиця 2.2

Склад і структура чистого доходу від реалізації продукції ТОВ «Перемога»

Види продукції	2022 р.		2023 р.		2024 р.		В середньому за 3 роки	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Зернові та зернобобові – всього	13975,2	63,6	10775,4	44,5	7916,3	45,8	10889,0	51,3
пшениця озима	1446,7	6,6	5766,2	23,8	3735	21,6	3649,3	17,3
кукурудза на зерно	12528,7	57,0	5009,2	20,7	4181,3	24,2	7239,7	34,0
Технічні - всього	7988	36,4	13419,3	55,5	9378,5	54,2	10261,9	48,7
насіння соняшнику	7988,2	36,4	5811,5	24,0	6129,2	35,4	6643,0	31,9
насіння ріпаку	0	0,0	3516,2	14,5	3249,3	18,8	2255,2	11,1
Цукор буряковий	0	0,0	0	0,0	3824,7	22,1	1274,9	7,4
Всього по підприємству	21963,2	100,0	24194,7	100,0	17294,8	100,0	21150,9	100,0

Джерело: розраховано автором

Доходи від реалізації технічних культур мали зворотну тенденцію – їх частка зросла з 36,4 % у 2022 р. до понад 54 % у 2023-2024 рр., а в середньому за три роки становила 48,7 %. Найбільшу питому вагу серед технічних культур займало насіння соняшнику, яке формувало майже третину загального чистого доходу підприємства. Починаючи з 2023 р., суттєвий внесок у дохід забезпечило також насіння ріпаку.

У 2024 р. у структурі доходу з’явилася нова стаття – цукрові буряки, частка яких становила 22,1 %, що свідчить про розширення спеціалізації та диверсифікацію напрямів виробництва. Загалом структура чистого доходу ТОВ «Перемога» характеризується поступовим переходом від переважної орієнтації на зернові культури до більш збалансованого поєднання зернової та технічної продукції, що підвищує стійкість підприємства до ринкових і виробничих ризиків.

Водночас для оцінки значущості МШП в системі матеріальних ресурсів доцільно розглянути їх місце у загальній структурі запасів ТОВ «Перемога». З цією метою проведемо аналіз складу та структури запасів підприємства станом на кінець року, зосередивши особливу увагу на питомій вазі малоцінних і швидкозношуваних предметів у загальному обсязі запасів, що дає змогу оцінити їх роль у формуванні оборотних активів та обґрунтувати актуальність організації їх бухгалтерського обліку. Відповідні показники наведено в таблиці 2.3.

Загальна вартість запасів упродовж 2022–2024 рр. мала чітку тенденцію до зростання, зокрема з 24 087,8 тис. грн. у 2022 р. до 35599,0 тис. грн. у 2024 р., або на 47,8 %. У середньому за три роки обсяг запасів становив 29 415,0 тис. грн., що свідчить про нарощування матеріально-ресурсного потенціалу підприємства.

У структурі запасів домінуючу позицію займала готова продукція, частка якої, незважаючи на поступове зменшення, залишалася переважаючою – від 70,5 % у 2022 р. до 64,5 % у 2024 р., а в середньому за період становила 67,0 %. Це вказує на орієнтацію підприємства на накопичення товарної продукції та забезпечення безперебійної реалізації.

Виробничі запаси, навпаки, мали тенденцію до зростання як в абсолютному, так і у відносному вираженні. Їх частка у загальній сумі запасів зросла з 29,5 % у 2022 р. до 35,5 % у 2024 р., що свідчить про розширення виробничої діяльності та підготовку до збільшення обсягів польових робіт.

Таблиця 2.3

Склад та структура запасів ТОВ «Перемога» (станом на кінець року)

Запаси	Роки						у середньому за 3 роки	
	2022		2023		2024			
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
виробничі запаси:	7105,0	29,5	9703,0	34,0	12637,3	35,5	9815,1	33,0
- сировина і матеріали	518,7	7,3	756,8	7,8	897,2	7,1	724,2	7,4
- паливо	902,3	12,7	1387,5	14,3	1883,0	14,9	1390,9	14,0
- тара і тарні матеріали	213,2	3,0	339,6	3,5	391,8	3,1	314,8	3,2
- запасні частини	170,5	2,4	262,0	2,7	315,9	2,5	249,5	2,5
- матеріали сільськогосподарського призначення	78,2	1,1	223,2	2,3	467,6	3,7	256,3	2,4
- малоцінні швидкозношувальні предмети	213,2	3,0	329,9	3,4	530,8	4,2	357,9	3,5
готова продукція	16982,8	70,5	18855,1	66,0	22961,7	64,5	19599,9	67,0
Всього запаси підприємства	24087,8	100,0	28558,1	100,0	35599,0	100,0	29415,0	100,0

Джерело: розраховано автором

У складі виробничих запасів найбільшу питому вагу займало паливо, частка якого в середньому за три роки становила 14,0 %, що є характерним для підприємств рослинницького напряму з високим рівнем механізації виробничих процесів. Відчутне зростання спостерігалося також за матеріалами сільськогосподарського призначення, частка яких зросла з 1,1 % у 2022 р. до 3,7 % у 2024 р.

Особливої уваги заслуговують малоцінні та швидкозношувані предмети. Вартість МШП зросла з 213,2 тис. грн у 2022 р. до 530,8 тис. грн у 2024 р., а їх питома вага у структурі запасів збільшилася з 3,0 % до 4,2 % (рис. 2.1). У середньому за три роки частка МШП становила 3,5 %, що підтверджує їх відносно невелику, проте стабільну роль у формуванні матеріальних ресурсів підприємства.

З огляду на їх постійний обіг і безпосередню участь у виробничому процесі, саме ця група запасів потребує посиленого контролю та належної організації бухгалтерського обліку. Отже, структура запасів ТОВ «Перемога» є типовою для аграрного підприємства рослинницької спеціалізації, а зростання частки малоцінних і швидкозношуваних предметів підтверджує актуальність подальшого дослідження особливостей їх обліку та використання.

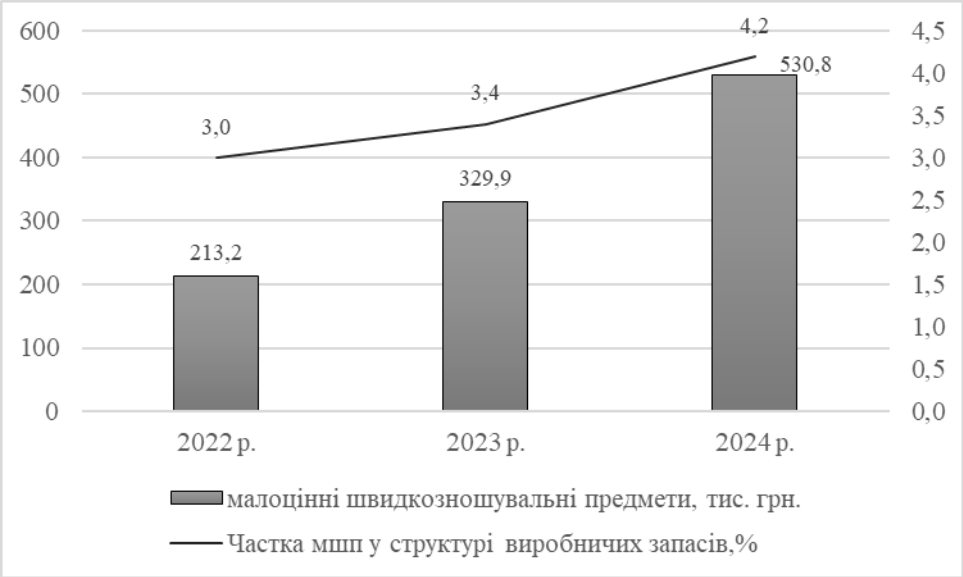

Рис. 2.1. Динаміка малоцінних і швидкозношуваних предметів та їх частка у структурі виробничих запасів ТОВ «Перемога»

Джерело: побудовано автором

Для поглиблення оцінки раціональності використання виробничих запасів на ТОВ «Перемога» доцільно проаналізувати відносні показники їх оборотності та завантаження в господарському обороті, які характеризують ефективність управління матеріальними ресурсами. Результати розрахунків відповідних коефіцієнтів наведено в таблиці 2.4.

Дані таблиці 2.4 свідчать про зниження ефективності використання виробничих запасів ТОВ «Перемога» у 2022-2024 рр. Так, середньорічна вартість виробничих запасів зросла майже у 1,8 раза – з 7 105 тис. грн. у 2022 р. до 12 637,3 тис. грн. у 2024 р. Водночас чистий дохід від реалізації продукції за

аналізований період зменшився на 2,3 %, що негативно вплинуло на показники оборотності запасів.

Коефіцієнт оборотності виробничих запасів скоротився з 3,1 оберту у 2022 р. до 1,7 оберту у 2024 р., що означає уповільнення швидкості їх обігу та зниження ефективності використання вкладених у запаси коштів. Відповідно тривалість одного обороту запасів зросла з 116 до 212 днів, тобто майже вдвічі, що свідчить про надмірне накопичення запасів або зниження темпів їх реалізації.

Таблиця 2.4

Відносні показники оцінки ефективності використання виробничих запасів ТОВ «Перемога»

№ п.п.	Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. до 2022 р.	
					+/-	%
1	Середньорічна вартість виробничих запасів, тис. грн.	7105	9703	12637,3	5532,3	177,9
2	Чистий дохід (виручка) від реалізації, тис. грн.	21963,5	24194,8	21450,4	-513,1	97,7
3	Коефіцієнт оборотності виробничих запасів, раз (2:1)	3,1	2,5	1,7	-1,4	-
4	Тривалість періоду оборотності виробничих запасів, днів ((1*360)/2)	116	144	212	95,6	-
5	Коефіцієнт завантаження запасів в обороті, коп. (1:2)	0,32	0,40	0,59	0,3	-

Джерело: розраховано автором

Збільшення коефіцієнта завантаження запасів в обороті з 0,32 грн. у 2022 р. до 0,59 грн. у 2024 р. означає, що для отримання 1 грн чистого доходу підприємству необхідно залучати значно більший обсяг виробничих запасів. Така тенденція вказує на погіршення ресурсної віддачі та зростання матеріаломісткості виробництва.

Зростання загального обсягу виробничих запасів, у тому числі МШП, за умов зниження їх оборотності посилює потребу в удосконаленні системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю. Це дозволить своєчасно

виявляти надлишкові або неефективно використовувані запаси та оптимізувати їх рух у господарській діяльності підприємства.

Для комплексної оцінки ефективності використання виробничих запасів на ТОВ «Перемога» важливо проаналізувати узагальнюючі показники, які відображають взаємозв'язок між матеріальними затратами, обсягом виробленої продукції та фінансовими результатами діяльності підприємства. Такі показники дозволяють оцінити не лише економічну ефективність використання запасів загалом, але й матеріаломісткість виробництва та віддачу ресурсів. Розраховані значення наведено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Узагальнюючі показники ефективності використання виробничих запасів у ТОВ «Перемога»

№ п.п.	Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. до 2022 р.	
					+/-	%
1	Вироблена продукція, тис. грн.	12694	15844,6	19453,8	6758,9	153,3
2	Матеріальні затрати, тис. грн.	129,6	201,9	160,1	30,5	123,6
3	Прибуток (+), збиток (-) від операційної діяльності, тис. грн.	1341,7	545,9	83,8	-1257,9	6,2
4	Прибуток (+), збиток (-) на гривню матеріальних витрат, грн	10,4	2,7	0,5	-9,8	5,1
5	Повна собівартість виробленої продукції, тис. грн.	19054,5	22191,2	19767,7	713,2	103,7
6	Матеріаловіддача, грн.	98,0	78,5	121,5	23,5	-
7	Матеріаломісткість, грн.	0,010	0,013	0,008	0,0	-
8	Частка матеріальних витрат у собівартості продукції	0,68	0,91	0,81	0,13	-

Джерело: розраховано автором

Дані таблиці свідчать про неоднозначну динаміку ефективності використання виробничих запасів на підприємстві протягом 2022-2024 рр. Загальний обсяг виробленої продукції зріс на 53,3 % (з 12 694 тис. грн. до 19 453,8 тис. грн.), що відображає розширення виробничої діяльності підприємства. Водночас матеріальні затрати зросли лише на 23,6 %, що свідчить про певну оптимізацію використання ресурсів.

Однак прибуток від операційної діяльності зменшився майже в 16 разів, що разом із різким падінням показника прибутку на гривню матеріальних витрат (з 10,4 грн. у 2022 р. до 0,5 грн. у 2024 р.) свідчить про зниження рентабельності матеріальних ресурсів та недостатньо ефективне їх використання.

Матеріаловіддача (відношення обсягу продукції до матеріальних затрат) у 2024 р. зросла до 121,5 грн., порівняно з 98,0 грн. у 2022 р., що вказує на більш раціональне використання запасів у фізичному обсязі продукції. Показник матеріаломісткості зменшився до 0,008 грн. на 1 грн продукції, підтверджуючи підвищення ресурсної ефективності.

Частка матеріальних витрат у собівартості продукції залишалася високою, у середньому 0,8-0,9, що типово для підприємств рослинницького напряму, де основними складовими є сировина, паливо, МШП та матеріали сільськогосподарського призначення.

Для комплексної оцінки ефективності господарської діяльності ТОВ «Перемога» та визначення динаміки основних фінансових показників доцільно проаналізувати фінансові результати підприємства за 2022-2024 рр., що узагальнено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Фінансові результати діяльності ТОВ «Перемога»

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. до 2022 р.	
				+/-	%
Вартість валової продукції (в постійних цінах 2021 р.), тис. грн.	12694,0	15844,6	19453,8	6758,9	153,3
Чистий дохід від реалізації продукції, робіт, послуг, тис. грн.	21963,5	24194,8	21450,4	-513,1	97,7
Собівартість реалізації продукції, робіт, послуг, тис. грн.	19054,5	22191,2	19767,7	713,2	103,7
Валовий прибуток, тис. грн.	2909,00	2003,60	1682,70	-1226,3	57,8
Чистий прибуток, тис. грн.	1341,7	545,9	83,8	-1257,9	6,2

Джерело: розраховано автором

Вартість валової продукції в постійних цінах 2021 року мала стійку тенденцію до зростання: у 2024 р. вона досягла 19 453,8 тис. грн, що на 53,3 % перевищує рівень 2022 р. Це вказує на збільшення фізичних обсягів виробництва та підвищення виробничого потенціалу підприємства.

Водночас динаміка чистого доходу від реалізації продукції була менш стабільною. У 2023 р. спостерігалося його зростання до 24 194,8 тис. грн, проте у 2024 р. показник зменшився до 21 450,4 тис. грн., що на 2,3 % менше порівняно з 2022 р. Така ситуація може бути зумовлена зниженням цін реалізації, зміною структури товарної продукції або несприятливою ринковою кон'юнктурою.

Собівартість реалізованої продукції за три роки зросла на 713,2 тис. грн, або на 3,7 %, що є відносно помірним зростанням порівняно з приростом обсягів валової продукції. Проте перевищення темпів зростання собівартості над динамікою чистого доходу негативно позначилося на фінансових результатах підприємства. Як наслідок, валовий прибуток у 2024 р. скоротився до 1 682,7 тис. грн, що становить лише 57,8 % рівня 2022 р. Особливо суттєвим є зниження чистого прибутку: з 1 341,7 тис. грн. у 2022 р. до 83,8 тис. грн. у 2024 р., тобто на 93,8 %. Це свідчить про різке зменшення рентабельності діяльності та зростання фінансових ризиків.

Отже, попри нарощування обсягів виробництва, фінансові результати ТОВ «Перемога» у 2022-2024 рр. погіршилися, що вказує на необхідність оптимізації витрат, перегляду структури виробництва та підвищення ефективності реалізаційної діяльності підприємства.

Оцінка економічної ефективності діяльності ТОВ «Перемога» представлена в таблиці 2.7.

Вартість валової продукції на 100 га сільськогосподарських угідь зросла з 1 899,4 тис. грн. у 2022 р. до 3 146,3 тис. грн. у 2024 р., або на 65,6 %. Подібна позитивна тенденція спостерігається і в розрахунку на 1 працівника (зростання на 70,3 %) та на 1000 грн. основних фондів сільськогосподарського

призначення (зростання на 50 %). Це свідчить про підвищення продуктивності ресурсів і ефективності використання землі, техніки та трудового потенціалу.

Водночас показники валового прибутку у розрахунку на одиницю ресурсів демонструють зворотну тенденцію: на 100 га прибуток зменшився з 435,3 тис. грн. до 272,1 тис. грн. (62,5 % від рівня 2022 р.), на 1 000 грн. основних фондів – до 114,3 грн (56,6 %), на 1 працівника – до 93,5 тис. грн (64,3 %). Це вказує на зростання витрат у виробництві та зниження рентабельності, що підтверджується значним падінням рівня рентабельності діяльності підприємства з 7,0 % у 2022 р. до 0,4 % у 2024 р.

Таблиця 2.7

Оцінка економічної ефективності діяльності ТОВ «Перемога»

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. до 2022 р., %
Вартість валової продукції в постійних цінах 2021 р. в розрахунку на:				
- 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн.	1899,4	2476,5	3146,3	165,6
- 1000 грн. основних фондів сільськогосподарського призначення, грн.	881,0	1103,8	1321,2	150,0
- 1 працівника, зайнятого в сільському господарстві, тис. грн.	634,7	792,2	1080,8	170,3
Припадає валового прибутку в розрахунку на:				
- 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн.	435,3	313,2	272,1	62,5
- 1000 грн. основних фондів сільськогосподарського призначення, грн.	201,9	139,6	114,3	56,6
- 1 працівника, зайнятого в сільському господарстві, тис. грн.	145,5	100,2	93,5	64,3
Рівень рентабельності діяльності підприємства, %	7,0	2,5	0,4	х

Джерело: розраховано автором

** абсолютне відхилення*

ТОВ «Перемога» демонструє позитивну динаміку зростання обсягів виробництва та продуктивності використання землі, основних фондів і трудових ресурсів. Водночас спостерігається зниження рентабельності та

валового прибутку на одиницю ресурсів, що свідчить про необхідність більш ефективного управління витратами та контролю за виробничими запасами, включаючи МШП.

Малоцінні та швидкозношувані предмети, хоч і складають невелику частку запасів, є ключовим елементом технологічного процесу рослинницького виробництва. Їх своєчасне поповнення, контроль і правильне списання сприяють підвищенню економічної ефективності підприємства та забезпечують безперебійність виробництва, що особливо важливо в умовах сучасного агробізнесу.

2.2. Первинний, аналітичний та синтетичний облік малоцінних та швидкозношуваних предметів

Важливим є правильне оформлення первинних документів та організація обліку МШП у місцях експлуатації, що, в свою чергу впливає на достовірність фінансового та податкового обліку.

Значення первинної документації в бухгалтерському обліку є багатогранним. Вони не тільки підтверджують факт здійснення певної господарської операції, а й служать основою для складання фінансової звітності підприємства, що в свою чергу є джерелом для прийняття рішень як внутрішніми так і зовнішніми користувачами.

У процесі документування обліку МШП, як і будь-яких інших об'єктів, розрізняють документи бухгалтерського й оперативного обліку.

До первинних документів бухгалтерського обліку відносять документи, якими оформлюється відпуск малоцінних предметів у виробництво, їх списання тощо.

Документи оперативного обліку - це документи, які відображають передачу зазначених предметів у ремонт, поповнення їх запасу в роздавальних коморах, видачу МШП працівникам, їх повернення тощо.

Оперативний і бухгалтерський облік тісно пов'язані та є складовими частинами єдиної системи, але розподіл первинних документів на документи бухгалтерського та оперативного обліку є важливою передумовою розробки правильного й ефективно функціонуючого графіка документообігу.

Первинні документи з обліку МШП наведені в таблиці 2.8.

Застосовується для оформлення списання морально застарілих, зношених і непридатних для подальшого використання інструментів (пристроїв), спецодягу, спецвзуття, запобіжних засобів по закінченню строку експлуатації, інших малоцінних та швидкозношуваних предметів і здавання їх до комор для утилю.

Надходження МШП на підприємство здійснюється на підставі відвантажувальних документів постачальників. В обліку МШП відображають за фактичною собівартістю (ціною придбання, включаючи затрати, пов’язані з доставкою їх на підприємство). На МШП, що надійшли, відкривається картка складського обліку (ф. № М-17). Облік МШП на складах ведеться за їх номенклатурними номерами в порядку, аналогічному обліку матеріалів на складі. При оприбуткуванні МШП бухгалтерія складає групувальні відомості, а також веде сортову оборотну відомість аналітичного обліку.

Передача МШП зі складу в експлуатацію оформлюється актом передачі МШП в експлуатацію.

Малоцінні та швидкозношувані предмети належать до складу оборотних засобів.

Таким чином, за своїм характером малоцінні та швидкозношувані предмети аналогічні основним засобам, а з точки зору порядку придбання їх — аналогічні матеріалам.

Малоцінні та швидкозношувані предмети в ТОВ «Перемога» знаходяться на складі підприємства і в експлуатації (в цехах або конторі підприємства) на матеріальній відповідальності затверджених працівників.

Таблиця 2.8

Первинні документи з обліку МШП

№ форми	Назва форми	Призначення документу
МШ-1	Відомість на повернення (вилучення) постійного запасу інструментів (пристроїв)	Використовується для обліку зміни запасу повернення (вилучення) інструментів на тих підприємствах, де постійного запасу облік ведеться за принципом встановлення інструментів (пристроїв) постійного обмінного фонду. Відомість складається при необхідності заміни постійного запасу інструментів, на підставі її даних вносяться зміни до карток складського обліку матеріалів (ф. № М-12)
МШ-2	Картка обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів	Використовується для обліку МШП, які були видані під розписку працівнику для тривалого користування. Заповнюється на кожного працівника, який одержав МШП.
МШ-3	Замовлення на ремонт або заточування інструментів (пристроїв)	Застосовуються для обліку інструментів (пристроїв), які передаються на заточування або ремонт. Характерна для тих підприємств, де заточування та ремонт проводяться в централізованому порядку
МШ-4	Акт на вибуття малоцінних та швидкозношуваних предметів	Застосовується для обліку зіпсованих і малоцінних та втрачених МШП. При пред'явленні працівником акта вибуття замість непридатного чи втраченого предмета йому видається придатний, що записується в формі МШ-2 "Картка обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів".
МШ-5	Акт на списання інструментів (пристроїв) та їх обмін на придатні	Застосовується для оформлення списання інструментів (пристроїв), що стали непридатними, та їх обмін на придатні та обміну їх на придатні на тих підприємствах, де облік ведеться за принципом встановлення постійного обмінного фонду. Складається на підставі актів вибуття (ф. № МШ-4). Виданий інструмент (пристрій) в порядку обміну за актами в картці обліку матеріалів (ф. № М-12) не відображається
МШ-6	Особова картка обліку спецодягу, спецвзуття та запобіжних пристроїв	Використовується для обліку спецодягу, спецвзуття та запобіжних засобів, які видаються працівникам підприємства для індивідуального користування
МШ-7	Відомість обліку видачі (повернення) спецодягу, спецвзуття та запобіжних пристроїв	Застосовується для обліку видачі спецодягу, спецвзуття працівникам підприємства в індивідуальне користування за встановленими нормами, а також для обліку приймання від працівників спецодягу, спецвзуття на прання, дезинфекцію, ремонт та зберігання. Форма заповнюється окремо на видачу і повернення спецодягу, спецвзуття та запобіжних засобів.
МШ-8	Акт на списання малоцінних та швидкозношуваних предметів	Застосовується для оформлення списання морально застарілих, зношених і непридатних для подальшого використання інструментів (пристроїв), спецодягу, спецвзуття, запобіжних засобів по закінченню строку носіння, інших малоцінних та швидкозношуваних предметів

Джерело: сформовано автором

Для обліку МШП предметів у плані рахунків передбачено рахунок № 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети».

Аналітичний облік МШП ведеться за видами предметів.

Аналітичний облік МШП будується:

- за відповіднимии субрахунками;

- за місцем знаходження і матеріально відповідальними особами;

- за окремими предметами, що належать до складу кожної групи МШП (за номенклатурними номерами).

Порядок обліку МШП в ТОВ «Перемога» регламентований Інструкцією №125. Відповідно до пункту 2 зазначеної Інструкції, малоцінні і швидкозношувані предмети обліковуються у складі запасів, а відповідно до пункту 1, запаси - це оборотні активи у матеріальній формі, які належать установі та забезпечують її функціонування (або перебувають у процесі виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг) і будуть використані, як очікується, протягом одного року.

Рахунок 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» має два субрахунки:

221 «Малоцінні та швидкозношувані предмети, що перебувають на складі і в експлуатації»;

222 «Малоцінні та швидкозношувані предмети спеціального призначення».

В ТОВ «Перемога» на субрахунку 221 "Малоцінні та швидкозношувані предмети, що перебувають на складі і в експлуатації" відображається рух малоцінних та швидкозношуваних предметів, термін експлуатації яких не перевищує один рік. Щоб відобразити різні господарські операції руху МШП, ці субрахунки можуть поділятися на додаткові рахунки третього і четвертого порядків. Так, при отриманні МШП слід відкрити субрахунок третього порядку 221/1 "МШП на складі", а при передачі в експлуатацію - 221/2 "МШП в

експлуатації". В досліджуваному господарстві на субрахунку 221 з розподілом на групи та предмети обліковуються такі матеріальні цінності:

1) знаряддя лову (трали, неводи, сіті та ін.);

2) пили, сучкорізи, троси для сплаву;

3) спеціальні інструменти та спеціальні пристосування для серійного і масового виробництва певних виробів або для виготовлення індивідуальних замовлень;

4) предмети виробничого призначення; обладнання, що сприяє охороні праці, предмети технічного призначення, які не можуть бути віднесені до необоротних активів;

5) господарський інвентар - предмети конторського та господарського облаштування, столовий, кухонний та інший господарський інвентар, предмети протипожежного призначення;

6) сценічно-постановочні засоби вартістю до 10 гривень за одиницю (комплект);

7) інші предмети, термін корисної експлуатації яких, як очікується, не перевищує один рік (рис. 2.2).

Облік надходження МШП відображають у регістрах бухгалтерського обліку (журнал-ордер № 6) за ціною придбання, включаючи затрати, пов’язані з доставкою їх на підприємство, тобто за фактичною собівартістю.

Повернення МШП з експлуатації на склад оформлюється накладною. У разі такого повернення предметів, за якими було вже нараховано 100 % зносу (амортизації), вони оприбутковуються повною ціною бухгалтерським проведенням:

При відпуску таких предметів в експлуатацію знос по них нараховується за раніше нарахованою сумою (залежно від обраного методу).

Інструменти і пристрої, що перебувають у тривалому користуванні робітника при видачі відображають у його особистій інструментальній картці –

книзі. Видаючи інструменти на короткий час, застосовують спеціальні металеві жетони-марки без облікових записів у документах або регістрах.

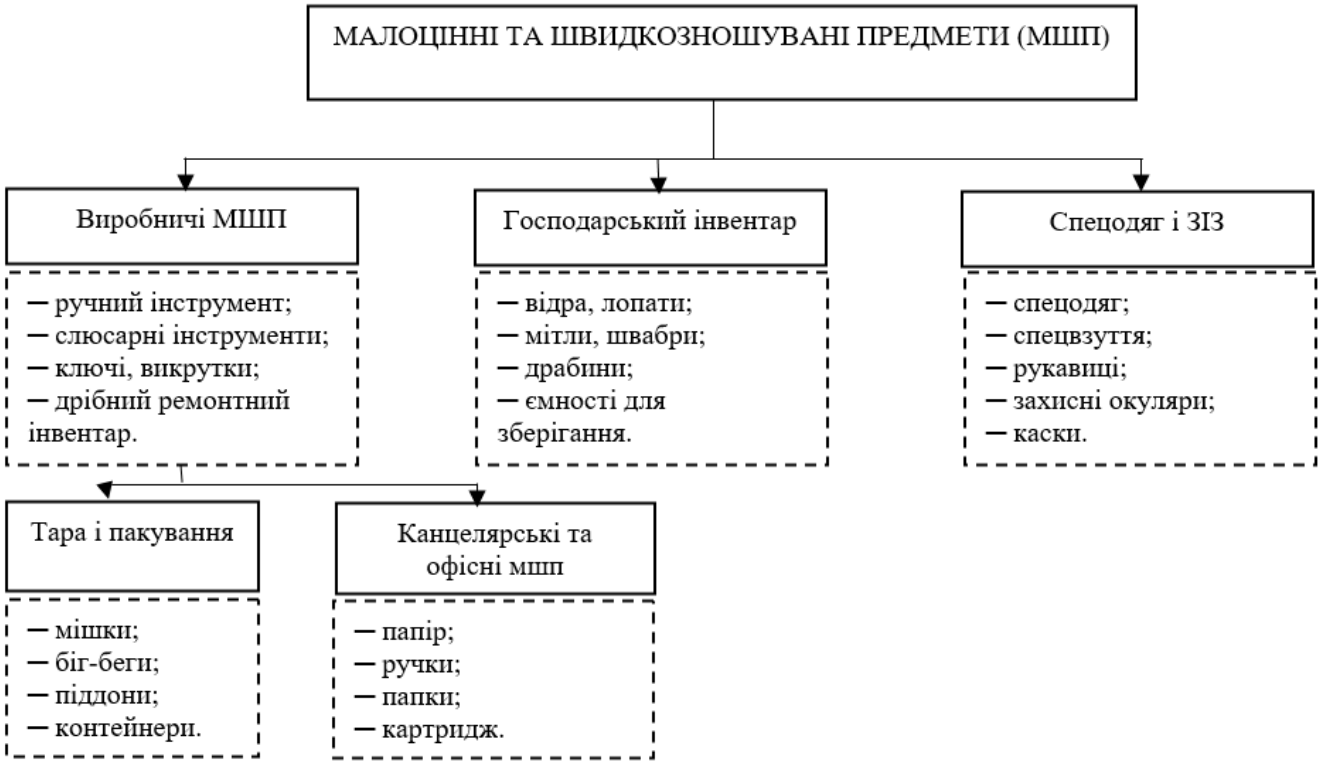

Рис. 2.2 Склад малоцінних і швидкозношуваних предметів у ТОВ «Перемога»

Джерело: розроблено автором.

Як зазначалося вище МШП зі строком корисного використання більше року включаються до складу необоротних активів, а їх вартість капіталізується, тобто відноситься на витрати звітного періоду шляхом нарахування амортизації. Організація обліку МШП регулюється Інструкцією, в якій говориться, що на субрахунку 112 “Малоцінні необоротні матеріальні активи ” відображається вартість предметів строк корисного використання яких більше одного року, зокрема спеціальні інструменти і спеціальні пристосування, вартість яких погашається нарахуванням зносу за встановленою підприємством ставкою (нормою) з урахуванням очікуваного використання таких об’єктів. Підприємства одержали свободу не тільки у визначенні норм зносу МШП, але

й щодо віднесення необоротних нематеріальних активів до малоцінних необоторних активів.

Розглянемо господарські операції з обліку МШП, що відбувалися в ТОВ «Перемога» за квітень 2024 року (табл. 2.9).

При організації обліку МШП, які відносяться до необоротних активів вартісну межу віднесення активів до МШП можна визначити виходячи з конкретних умов господарювання. В ТОВ «Перемога» вартісна межа для МНМА встановлена в 20000 грн. Все, що коштує більше відноситься до основних засобів.

Щодо методу нарахування амортизації МШП найоптимальнішим є метод прямолінійного списання, що і використовується в ТОВ «Перемога», враховуючи інтенсивність експлуатації МШП, відсутність у більшості випадків необхідності їх ремонту. Інші основні методи нарахування амортизації (метод залишку, що зменшується, метод суми років та інші) для нарахування амортизації МШП мало підходять.

Таблиця 2.9

Господарські операції з обліку надходження та витрачання МШП в ТОВ «Перемога» за квітень 2024 року

№ п/п	Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, грн.
1	Передані зі складу в автопарк відра та віники на господарські потреби	2341	22	209,30
2	Списано бумагу А4 використану в бухгалтерії	92	22	754,94
3	Передані у виробництво відра та віники	231	22	616,44
4	Переміщення захисні окуляри зі складу в	22	22	564,71
5	Оприбутковано бумагу А4 від ТОВ «Канцснаб»	22	631	930,00
6	Оприбутковано відра від ПП “Промтовари”	22	631	690,25
7	Реалізація відер співробітнику Ковальову С.П.	361	22	690,25
8	Передані зі складу в тракторну бригаду спец.	235	22	8020,03
9	Передано зі складу в автопарк троси	234.1	22	1600,52
10	Оприбутковано троси від ПП «Трансканат»	22	631	4600,25

Джерело: сформовано автором

Організація обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів зі строком корисного використання менше одного року повинна повністю групуватись на Положенні 9, згідно з яким первинною вартістю таких предметів у складі інших запасів, придбаних за плату, є собівартість, яка складаєтьсяз з таких фактичних затрат:

- суми, що сплачується згідно з договором постачальнику, за вирахуванням непрямих податків;

- суми ввізного мита;

- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням малоцінних та швидкозношуваних предметів, які не відшкодовуються підприємству;

- транспортно-заготівельні витрати, за навантажувально-розвантажувальні роботи і транспортування запасів всіма видами транспорту до місця їх використання;

- інші витрати безпосередньо пов'язані з придбанням МШП і доведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання в запланованих цілях.

Первинною вартістю встановлених своїми силами інструментів та інших малоцінних предметів визначається фактична собівартість їх виготовлення, а одержаних у порядку внесків до статутного капіталу підприємства засновниками – справедлива вартість, узгоджена сторонами.

Аналітичний облік МШП ведеться за видами предметів, установленими виходячи з потреб підприємства.

Згідно з пунктом 8 НП(С)БО 9 придатні (отримані) або встановлені МШП зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю.

Відпуск інструментів в експлуатацію здійснюється на підставі вимог цехів або фізичних осіб. Бухгалтерія ці вимоги вносить до групувальних відомостей з метою синтетичного обліку.

Вартість малоцінних та швидкозношуваних предметів, що передані в експлуатацію, виключається зі складу активів (списується з балансу) з подальшою організацією оперативного кількісного обліку таких предметів за

місцями експлуатації і відповідними особами протягом строку їх фактичного використання.

Списання МШП, що прийшли в непридатність, оформлюється Актом на списання малоцінних та швидкозношуваних предметів (ф. № МШ-8).

Малоцінні та швидкозношувані предмети МШП інвентаризують за місцями їх знаходження та особами, на відповідальному зберіганні яких вони знаходяться. В процесі інвентаризації встановлюється правильність віднесення господарських засобів до групи малоцінних і швидкозношуваних предметів.

Отже, в господарстві облік МШП ведеться згідно нормативних актів, але існують певні недоліки, які певним чином можна усунути впровадивши автоматизацію обліку в господарстві.

Відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій затвердженої Наказом Міністерства фінансів України № 291 від 10.11.1999р. (із останніми змінами та доповненнями від 27.06.2013 р.), для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух малоцінних та швидкозношуваних предметів, що належать підприємству та знаходяться у складі запасів призначено рахунок 22 «Малоцінні та швидкозношувальні предмети». За дебетом рахунку 22 відображаються за первісною вартістю придбані (отримані) або виготовлені малоцінні та швидкозношувані предмети, за кредитом - за обліковою вартістю відпуск малоцінних та швидкозношуваних предметів в експлуатацію із списанням на рахунки обліку витрат, а також списання нестач і втрат від псування таких предметів. Аналітичний облік малоцінних та швидкозношувальних предметів ведеться за видами предметів по однорідних групах, установлених, виходячи з потреб підприємства.

2.3. Контроль використання малоцінних та швидкозношуваних предметів у підприємстві

Малоцінні і швидкозношувані предмети виділені в окрему групу запасів, облік яких ведеться на рахунку 22 “Малоцінні і швидкозношувані предмети”. До них належать предмети, які використовуються протягом періоду, що не перевищує один рік, або протягом нормального операційного циклу (якщо він більше року). Знос цих малоцінних і швидкозношуваних предметів не нараховується, а їх вартість при передачі в експлуатацію списується з балансу з подальшою організацією оперативного кількісного обліку таких предметів. Але крім оборотних МШП, необоротні малоцінні предмети в бухгалтерському обліку обліковуються на рахунку 112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи», за якими нараховується знос. Отже, ті активи, що обліковуються у складі малоцінних і швидкозношуваних предметів розділені на дві групи: оборотні та необоротні, які в балансі відображаються в різних розділах.

Під час ревізії потрібно здійснювати перевірку збереження, надходження і використання малоцінних і швидкозношуваних предметів за окремими їх групами і видами.

Одним із важливих завдань ревізії є перевірка збереження малоцінних і швидкозношуваних предметів. Збереження цих цінностей залежить від організації матеріальної відповідальності і умов зберігання цінностей, дотримання положення їх оцінки, обліку отримання і списання цінностей, організації щоденного контролю за наявністю цінностей.

При проведенні ревізії підприємств зберігання МШП, правильність їх використання щодо кожного об’єкта перевіряють дослідженням фактичної наявності цінностей у місцях зберігання та експлуатації. Крім того, у процесі ревізії перевіряють обґрунтованість норм видачі МШП, додержання правил експлуатації спецодягу і спецвзуття, виробничого інвентарю і меблів.

Зберігання малоцінних і швидкозношуваних предметів перевіряють також і при проведенні їх інвентаризації. Перевірка МШП здійснюється за місцями зберігання і матеріально відповідальними особами. МШП, які знаходяться в експлуатації на підприємствах, інвентаризуються окремо від тих цінностей і предметів, що знаходяться в запасі. Правильність виведення результатів інвентаризації МШП за матеріально відповідальними особами перевіряють при ревізії за даними порівняльних відомостей, за найменуваннями кожного виду цінностей. Зберігання МШП, виробничого інвентарю перевіряється ревізором у місцях їх зберігання (складах підприємств) і в місцях їх експлуатації. При цьому установлюють своєчасність та повноту оприбуткування на складі цих цінностей, їх маркировку, проставлення штампа підприємства, фарбою, що незмивається на спецодязі та спецвзутті в момент прийняття цих цінностей завскладом. При перевірці збереження і використання виробничого інвентарю встановлюють, чи кожному інвентарному об’єкту присвоєно відповідний номер.

При перевірці операцій вибуття із комори МШП виробничого інвентарю і даних накладних на відпуск цих цінностей відповідним робітникам, співставляють із даними аналітичного обліку за рахунком 22 “Малоцінні та швидкозношувані предмети”. А необоротні малоцінні предмети значаться на рахунку 112 “Малоцінні необоротні матеріальні активи”.

При ревізії виявляють чи затверджена керівником комісія для здійснення оперативного контролю за зберіганням малоцінних цінностей на підприємстві.

Правильність списання МШП перевіряється за даними актів. Акти перевіряють з погляду правильності їх оформлення, розгляду керівником підприємства з метою виявлення робітників, з вини яких було допущено бій, порчу або втрату приладів.

Одною із умов документальної перевірки операцій даних цінностей у процесі ревізії є контроль руху цінностей і правильності їх списання відповідно до тієї оцінки, яка прийнята при їх оприбуткуванні. У зв’язку з тим, що МШП

подібних найменувань обліковується за середніми цінами, необхідно перевірити правильність визначення їх цін при оприбуткуванні і вибутті (списанні) вказаних цінностей. Вони повинні бути єдині для всіх типів і категорій цехів. Крім того, перевіряють правильність відображення в обліку на рахунку “МШП” (на складі) і окремо в аналітичному обліку сум відхилень середніх цін від закупівельних. Також потрібно перевірити правильність ведення обліку в місцях зберігання цінностей на картках комірника і співставити ці дані з аналітичним обліком у бухгалтерії. Потім перевіряють повноту і своєчасність оприбуткування цінностей, обґрунтування списання їх, правильність нарахування зносу МШП.

Поінформованість про наявність засобів праці та постійний контроль за їх ефективним використанням мають велике значення в управлінні виробничою діяльністю кожного підприємства - цьому має сприяти добре побудований їх облік.

Для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства повинні мати необхідні засоби виробництва, які складаються із засобів і предметів праці.

Під засобами праці розуміють річ, об'єкт (або комплекс речей), яку працівник розміщує між собою і предметом праці так, щоб вона була провідником його дій на цей предмет.Засоби праці за своєю суттю можуть бути двох видів: знаряддя праці та предмети, які забезпечують умови праці.

Побудова обліку засобів праці визначається особливим характером їх функціонування у процесі діяльності. Особливістю засобів праці є те, що вони протягом тривалого часу багаторазово використовуються в операційному процесі, поступово зношуються, зберігаючи при цьому свою натуральну форму.

Характерна особливість засобів праці полягає також у тому, що вони не мають тієї загальної взаємозамінюваності, яка характерна для потенційної робочої сили та запасів діяльності. Тому ефективність їх різна по галузях,

підприємствам, окремим видам. Ця різниця для кожного конкретного засобу праці залежить від його технічного і морального зносу.

Підприємства постійно поповнюються новими засобами праці відповідно до досягнутого рівня технології виробництва, характером і обсягом виробленої продукції.

Обізнаність щодо наявності засобів праці та постійний контроль за ефективним їх використанням - важливі чинники в управлінні діяльністю кожного підприємства. Цьому має сприяти добре побудований і організований їх облік. Важливими умовами для раціональної організації такого обліку є науково обгрунтована класифікація цих засобів та їх оцінка.

Характерні ознаки всіх засобів праці такі: вони беруть участь в процесі діяльності, зберігаючи натуральну (речовина) форму і поступово (частинами) переносячи вартість на новий виготовлений продукт у формі амортизації. Розмір амортизації того чи іншого засобу праці визначається ступенем його зносу в процесі використання.

Основні засоби - це матеріальні активи, які підприємство утримує для використання їх у виробництві або постачанні товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Збереження основних засобів, забезпечення їх нормального стану та раціональне використання є основним завданням контролю.

Важливими завданнями ревізії основних засобів є:

1. Перевірка дотримання умов, які забезпечують зберігання основних засобів.

2. Перевірка законності та правильності операцій, пов'язаних з рухом основних коштів, і їх документальним оформленням.

3. Перевірка правильності віднесення активів до основних засобів.

4. Перевірка правильності і своєчасності нарахування та включення у витрати виробництва амортизаційних витрат.

5. Перевірка правильності проведення переоцінки основних засобів.

6. Перевірка правильності відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій, пов'язаних з рухом основних засобів.

7. Перевірка своєчасності освоєння виробничих потужностей, виконання показників ефективності використання обладнання.

8. Виявлення невикористаного обладнання, обстеження його стану, умов збереження.

9. Перевірка операцій, пов'язаних з орендою основних засобів.

У ході ревізії основних засобів перевіряють:

1. -Забезпечення контролю за наявністю і збереженням основних засобів (правильність віднесення об'єктів до основних засобів, правильність класифікації основних засобів, правильність оцінки і переоцінки основних засобів, питання організації аналітичного обліку і матеріальної відповідальності за основні засоби, інвентаризація основних засобів, відповідність даних звітності синтетичному і аналітичному обліку).

2. Документальне оформлення і відображення в обліку операцій надходження і вибуття основних засобів (використання уніфікованих форм первинної облікової документації, відображення операцій надходження і вибуття основних засобів у реєстрах синтетичного обліку, питання оподаткування операцій при надходженні і вибутті основних засобів).

3. Нарахування і відображення в обліку амортизації основних засобів (правильність встановлення терміну корисного використання, правомірність і обгрунтованість використовуваних методів нарахування амортизації, правомірність застосування прискореної амортизації, правильність розрахунків амортизаційних відрахувань, правильність відображення амортизаційних відрахувань в обліку).

4. -Відображення в обліку відновлення основних засобів - ремонту, модернізації та реконструкції (документальне оформлення операцій, способи проведення ремонту, правомірність віднесення витрат з ремонту на собівартість, відображення операцій з реконструкції і модернізації в обліку).

Практика контрольно-ревізійної роботи свідчить, що при проведенні операцій з МШП мають місце значні втрати та зловживання. При перевірці операцій з МШП необхідно керуватись Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», а також відповідними галузевими інструкціями.

При перевірці МШП ревізор зобов'язаний звернути увагу на:

1) умови зберігання МШП в складському приміщенні;

2) наявність договорів про матеріальну відповідальність;

3) порядок оформлення операцій по руху МШП;

4) наявність маркування спецодягу, спецвзуття;

5) правильність віднесення МШП до складу запасів. Необхідно пам'ятати, що до складу МШП, які обліковуються у складі запасів, відносять тільки ті активи, які використовуються у виробничому процесі або для управління підприємством терміном менше року або одного операційного циклу (якщо він довший за рік);

6) своєчасність проведення інвентаризації МШП.

Таким чином, можна узагальнити, що завдання контролю основних засобів та МШП - це перевірка їх збереження та технічного стану; законності та правильності документального оформлення операцій з надходження, переміщення і вибуття; правильності нарахування амортизації, своєчасності і повноти включення її у витрати виробництва; правильності нарахування та списання зносу основних засобів; правильності відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій з надходження, переміщення і вибуття основних засобів; виконання плану ремонтів, їх своєчасності та якості, а також встановлення явних фактів порушень чинного законодавства щодо

управлінських рішень відповідальних працівників ревизуемого підприємства при купівлі, використанні , реалізації і ліквідації окремих об'єктів основних фондів і нематеріальних активів; вироблення заходів з реалізації результатів контролю: притягнути до відповідальності винних службовців з відшкодуванням збитків, нарахування і накладення штрафних фінансових санкцій на користь державного бюджету за допущені порушення чинного законодавства щодо об'єктів контролю, які взаємопов'язані з оподаткуванням доходів підприємства (оцінка майна, амортизація, реалізація тощо).

Контроль виконує свої функції за допомогою власного методу, який є системою методичних прийомів і конкретних методик. Реалізація будь-якого методу управління, в тому числі і фінансово-господарського контролю і ревізії, здійснюється за допомогою певних процедур.

Процедури - поняття, яке встановлює виконання певних дій засобами праці над предметами праці з метою пізнання, перетворення або удосконалення їх для досягнення оптимуму. Контрольні функції в господарському механізмі здійснюються за допомогою контрольно-ревізійних процедур, вироблених наукою і практикою.

Контрольно-ревізійні процедури реалізують методичні прийоми контролю і ревізії, тому їх характеризують за тими функціями, які вони виконують у контрольно-ревізійному процесі.

Можна виділити наступні методичні прийоми контролю і ревізії: органолептичні методичні прийоми, вибіркові і суцільні спостереження у внутрішньому контролі та ревізії, розрахунково-аналітичні методичні прийоми, документальні методичні прийоми і контрольно-ревізійні процедури.

Органолептичні методичні прийоми фінансово-господарського контролю використовують при перевірці фактичного стану об'єктів контролю. Найважливішою з них є інвентаризація. Методичний прийом інвентаризації використовується для контролю достовірності даних

бухгалтерського обліку, звітності і балансу підприємства, зокрема, наявності та вартості об'єктів основних засобів і МШП.

Вибіркові спостереження застосовуються у фінансово-господарському контролі і ревізії як один з видів не суцільного дослідження господарських операцій, яке ґрунтується на застосуванні вибіркового методу. Суть вибіркового методу полягає у правильному відборі одиниць спостереження. Точність результатів, добутих за допомогою цього методу, залежить від способу відбору одиниць спостереження, ступеня коливань ознаки у сукупність, кількості одиниць, які підлягають спостереженню.

Результати застосування розрахунково-аналітичних методичних прийомів у процесі контролю оформляють у вигляді відомостей, які додаються до акта комплексної ревізії діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 3

ВПРОВАДЖЕННЯ АУДИТУ, УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ВИКОРИСТАННЯ МАЛОЦІННИХ ТА ШВИДКОЗНОШУВАНИХ ПРЕДМЕТІВ У ТОВ «ПЕРЕМОГА»

3.1. Удосконалення обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів у підприємстві

В сучасних умовах ринкової економіки, підприємству, щоб бути прибутковим та конкурентоздатним, необхідно ретельно планувати свої витрати. На підставі плану виробництва продукції підприємства повинен розроблятись чіткий план використання інструменту, спеціальної оснастки та спеціального одягу, тобто малоцінних і швидкозношуваних предметів, які є необхідною складовою виробничого процесу. Крім того, для нормального функціонування підрозділів підприємства потрібні такі активи, як меблі, канцелярські товари, господарський інвентар, офісне обладнання. Тому дуже важливо, щоб на підприємстві був організований ефективний облік малоцінних і швидкозношуваних предметів (МШП) який би дозволяв правильно оцінювати їх вартість, вести контроль за їх надходженням, експлуатацією та вибуттям.

На сьогодні проблема достовірності, повного розкриття і прозорості фінансової звітності та даних обліку дуже актуальна. Здебільшого це зумовлено небажанням керівництва підприємств розкривати у фінансових звітах достовірну інформацію з метою уникнення податків і виплати дивідендів чи укриття факту розбазарювання капіталу інвесторів.

Не менш важливою проблемою обліку МШП та напівфабрикатів є правильна організація аналітичного обліку.

Одним з найосновніших напрямків усунення даних проблем та порушень є визначення основних способів організації обліку.

Основна проблема пов’язана з відображенням у бухгалтерському обліку інформацію про наявність і рух МШП, полягає у визначенні його вартісної межі.

Друга проблема є наслідком першої і зводиться до оптимізації бухгалтерського обліку операцій про наявність і рух МШП. Прийняття Положення (стандарту), яким були б встановлені методологічні принципи формування в обліку інформації про МШП зі строком корисного використання більше року, не передбачається. Тому розробку методології обліку МШП доведеться провадити підприємствам самостійно виходячи з положень НП(С)БО 9, Плану рахунків та Інструкцій.

Наявність певних розбіжностей у різних нормативних документах та наукових джерелах, зокрема, щодо класифікації МШП, їх оцінки, віднесення того чи іншого активу до МШП і т.д. вказують на наявність проблем, які не під силу вирішувати окремому працівнику або службі (бухгалтерії) підприємства. У зв’язку з цим для оперативного вирішення проблем, пов’язаних із використання та обліком запасів, на підприємстві доцільно створити спеціальну, постійно діючу комісію, яку можна назвати „експертна комісія по запасам”. До її складу необхідно включати керівників або провідних фахівців функціональних підрозділів заводу. В разі потреби до участі в роботі комісії слід запрошувати консультантів, аудиторів, експертів з інших організацій.

Основними функціями, які має виконувати експертна комісія стосовно МШП та напівфабрикатів, є:

- розгляд пропозицій (документів) щодо придбання або самостійного створення відповідних об’єктів МШП чи напівфабрикатів;
- складання проектів угод на придбання МШП;
- оцінка МШП під час їх придбання та реалізації;
- інформування керівництва підприємства про необхідність придбання певних об’єктів МШП;

- проведення інвентаризації МШП та напівфабрикатів та здійснення контролю за їх використанням;

- оформлення первинної облікової та іншої документації з питань, пов'язаних з придбанням, переміщенням, продажем, передаванням та використанням МШП та напівфабрикатів, а також інші функції.

На сьогодні, законодавчо не затверджено документа аналітичного обліку МШП за їх видами, тому з цією метою пропонуємо використовувати Відомість аналітичного обліку малоцінних і швидкозношуваних предметів (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Відомість аналітичного обліку МШП для сільськогосподарського підприємства

№	Назва МШП	Інв. №	Одиниця вимірювання	Кількість на початок	Ціна /од.	Сума на початок	Отримано (дата, постачальник)	Витрачено (дата, стаття)	Залишок	Місце зберігання та термін корисного використання	Відповідальна особа	Примітки
1	Мотузка поліпропіленова	0001	м	50	12.50	625.00	10.02.24, СГ «АгроПостач» — 100	12.02.24, Використано у бригаді №3 — 30	120	Склад №2 / 3 місяці	Іваненко О.П.	—
2	Масло техн. 1л	0002	л	200	45.00	9000.00	12.02.24, СГ «ТехноХім» — 300	14.02.24, Трактор №7 — 180	320	Склад №1 / 3 місяці	Петренко Г.В.	—
…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…	…
Разом						**9625.00**			**440**			

Джерело: розроблено автором

Розроблений документ є універсальним документом, оскільки поєднує як складський облік, так і аналітичний облік МШП. У даному документі аналітичний облік МШП за конкретними видами поєднується з обліком МШП за матеріально відповідальними особами, що є важливим для контролю наявності та руху МШП.

Окрім цього, запропонована Відомість аналітичного обліку малоцінних і швидкозношуваних предметів, дає змогу визначити скільки МШП даного виду було використано у звітному періоді, кожною матеріально відповідальною особою або тим чи іншим підрозділом, що має неабияке значення в плануванні витрат як окремих підрозділів, так і підприємства в цілому.

Запропонована Відомість аналітичного обліку МШП розроблена з урахуванням найтиповіших для підприємства операцій з уникненням додаткових граф на наслідки подій, які дуже рідко відбуваються на підприємстві (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Порівняльна характеристика відомість аналітичного обліку МШП

Аспект	Типова форма (М-25 або подібна)	Удосконалена відомість
Ідентифікація кожної позиції	Часто групується за групами	Має чіткий інвентарний № для кожної позиції — покращує контроль
Зв’язок з операціями виробництва	Часто загальні записи	Вказує дату, статтю та об’єкт використання → краща звітність
Аналітика залишків	Фіксує лише на кінець/початок	Динамічний залишок після кожної операції
Відповідальні за зберігання	Нерідко тільки загальний підрозділ	Вказується конкретна особа → чітка відповідальність
Місце зберігання	Часто лише загальна назва складу	Конкретний склад/ліпше розміщення
Простота аудитів	Обмежена аналітика	Чітка історія руху та відповідальні особи
Узгодження з ERP/обліковими програмами	Погано інтегрується	Поля адаптовано для цифрового обліку

Джерело: розроблено автором

У запропонованій формі Відомості аналітичного обліку МШП строк корисного використання зазначається лише раз і він однаковий для МШП одного виду. Тому для взяття на облік раніше використовуваних МШП їх слід або відремонтувати до повного відновлення споживчої вартості або зменшити строк корисного використання і відкрити на них нову Відомість аналітичного

обліку МШП як на окремий вид МШП. У розробленій Відомості аналітичного обліку МШП за кожною операцією з вибуття МШП зазначається рахунок витрат, що значно покращує якість облікової інформації: показує, на який вид витрат даний МШП використовується найбільше.

Як бачимо, запропонована аналітичного обліку МШП краще відповідає вимогам сучасних підприємств і нового законодавства. Проте, для того щоб мати змогу її використовувати підприємствами для яких вона підходить, слід зазначити її як регістр обліку в Наказі про облікову політику.

Аналіз останніх досліджень та публікацій стосовно предметної області, яка досліджується, показав, що на ТОВ «Перемога» не приділяється достатньо уваги контролю за витратами на малоцінні і швидкозношувані предмети та плануванню цих витрат . Зокрема, аналіз ведення обліку МШП на промислових підприємствах показує, що:

- рахунок 221 «Малоцінні і швидкозношувані предмети» та 117 «Інші необоротні матеріальні активи» не мають достатньої кількості аналітичних рахунків;

- підприємства не планують витрати по малоцінним і швидкозношуваним предметам;

- відсутній зведений документ з руху МШП, який би дозволив покращити аналіз, контроль та планування малоцінних і швидкозношуваних предметів.

Таким чином, сучасний стан питання обліку руху і використання малоцінних і швидкозношуваних предметів обумовлює необхідність проведення додаткових досліджень.

На підставі виявлених недоліків доцільно ввести до синтетичного рахунку 221 «Малоцінні і швидкозношувані предмети» наступні аналітичні рахунки:

- 221.1 «Центральний інструментальний склад»;

- 221.2 «Спеціальний одяг»;

- 221.3 «Господарський інвентар»;

- 221.4 «Офісне обладнання і канцтовари»;

- 221.5 «Інші малоцінні і швидкозношувані».

Крім того, до синтетичного рахунку 117 «Інші необоротні матеріальні активи» також доцільно ввести наступні аналітичні рахунки:

- 117.1 «Спеціальний одяг»;

- 117.2 «Придбаний інструмент»;

- 117.3 «Господарський інвентар»;

- 117.4 «Змінне обладнання»;

- 117.5 «Офісне обладнання і канцтовари»;

- 117.6 «Інші малоцінні і швидкозношувані предмети».

Запропоновані аналітичні рахунки дадуть змогу поділити малоцінні предмети на групи, що спрощує аналітичну роботу.

На підприємстві передбачене формування оборотних відомостей з обліку МШП за рахунками, складами та підрозділами підприємства. Поділ на запропоновані аналітичні рахунки дасть змогу формувати оборотні відомості за аналітичними рахунками, що позбавить необхідності великої рутинної роботи з відбору необхідної інформації.

Наприклад, якщо бухгалтеру чи економісту потрібно проаналізувати інформацію щодо господарського інвентарю за певний період, то для отримання цієї інформації не буде потреби у пошуку в оборотних відомостях потрібних даних, а треба буде тільки сформувати оборотні відомості за аналітичними рахунками 221.3 та 117.3, де буде представлена інформація тільки по господарському інвентарю.

Також доцільнім є введення електронного документу «Аналітична відомість з наявності та руху малоцінних і швидкозношуваних предметів за період», яка буде складатися на підставі існуючих та запропонованих аналітичних рахунків з обліку МШП Дана аналітична відомість буде призначена для аналітичної роботи з інформацією про наявність та рух малоцінних і швидкозношуваних предметів і має включати в себе наступні

дані: група МШП аналітичний рахунок, на якому обліковується даний вид малоцінних і швидкозношуваних предметів, найменування та марка, підрозділ, в якому МШП використовується, залишок на початок періоду, надходження, передача в експлуатацію, списання, залишок на кінець періоду у кількісному та грошовому вимірі.

Запропонована аналітична відомість передбачає поділ усіх МШП на групи, що дозволить проводити більш ефективну роботу з відомістю та позбавить необхідності аналітичної роботи над декількома відомостями з обліку МШП Також у даній аналітичній відомості усі мало цінні і швидкозношувані предмети представлені за аналітичними рахунками, що дозволяє відразу побачити, відносяться МШП до складу оборотних чи до необоротних активів підприємства. Залишок на початок та на кінець періоду у відомості показує наявність МШП на складах підприємства на даний момент, що дозволить володіти інформацією про наявність ресурсів.

Все це дасть можливість плановому відділу підприємства оцінити необхідність залучення коштів на закупівлю та виробництво тих чи інших малоцінних і швидкозношуваних предметів, виявляти випадки так званих «надлишкових витрат» на закупівлю або виготовлення МШП

Інформація про надходження, вибуття, та передачу в експлуатацію МШП у аналітичній відомості, дозволить відстежити рух малоцінних і швидкозношуваних предметів на підприємстві. При виникненні будь яких суперечливих питань з надходження, вибуття, передачі в експлуатацію МШП аналітична відомість дасть можливість швидкого пошуку інформації щодо малоцінного матеріалу, по якому виникло суперечливе питання. Також дана відомість дозволяє аналізувати економічному відділу умовно-постійну величину витрат на ті чи інші малоцінні матеріали, що надає змогу більш раціонально планувати ці витрати.

В умовах безперервності процесів удосконалення бухгалтерських документів, на основі їх уніфікації та типізації, з метою зменшення

документообігу, доцільно було б сформувати єдиний Акт на списання та вибуття МШП. Призначення даного документу полягало б у оформленні списання зіпсованих, втрачених, застарілих та зношених МШП та видача на його підставі придатних для використання предметів.

Слід відзначити, що на підприємстві планування витрат на МШП не здійснюється. Закупівля малоцінних і швидкозношуваних предметів відбувається на підставі заявок підрозділів підприємства та підписаних керівником підприємства рахунків на оплату МШП Але планування витрат на малоцінні і швидкозношувані предмети є необхідним. Доцільним уявляється попереднє планування витрат на закупівлю МШП котре буде здійснюватися самим підрозділом підприємства, який потребує цих матеріалів. Наприклад, економічний відділ розробляє план випуску продукції, затверджує його у керівника, а потім віддає його у цехи. У цехах на підставі плану випуску продукції розробляється план використання інструменту, тобто найменування та кількість інструментів, які будуть потрібні для виконання даного плану випуску продукції. Цей план оформлюється у вигляді заявки цеху на закупівлю або виготовлення інструменту, яка, в свою чергу, передається до економічного відділу.

Економічний відділ за допомогою запропонованої аналітичної відомості обробляє інформацію щодо витрат на інструменти за попередній період, їх наявність на складах та в експлуатації у теперішній час, після чого розраховує планові витрати на інструмент за допомогою одного з трьох методів:

- статистичного;

- методу розрахунку за нормами оснастки;

- методу розрахунку за нормами витрат. При статистичному методі розрахунок має

здійснюватись наступним чином: за даними попереднього періоду визначаються фактичні витрати на інструмент, і визначена таким чином кількість корегується на виробничу програму поточного періоду.

При застосуванні методу розрахунку за нормами оснастки кількість інструменту, який повинен знаходитися на робочому місці на протязі певного періоду, помножується на кількість робітників, які застосовують цей інструмент одночасно, та ділиться на термін експлуатації цього інструменту.

При застосуванні методу розрахунку за нормами витрат, кількість інструменту, який витрачається при виробництві однієї деталі, помножується на кількість одиниць продукції, яка підлягає випуску на протязі певного періоду.

Після розрахунку планових витрат на інструмент та аналізу наявності необхідного інструменту на складах та в цехах підприємства економічний відділ складає план закупок або виготовлення необхідного інструменту, який передає на затвердження директору підприємства.

Після затвердження плану у керівника підприємства, економічний відділ передає план закупок або виготовлення інструменту інструментальному відділу для виконання цього плану. Цей механізм планування може застосуватись не тільки для витрат на інструмент, а також і на інші малоцінні і швидкозношувані предмети.

Таким чином, використання запропонованого методичного підходу до обліку використання малоцінних і швидкозношуваних предметів та планування витрат на їх придбання і виготовлення дозволить покращити систему управління витратами на підприємстві, що, у свою чергу, дасть змогу підвищити його конкурентоспроможність та прибутковість.

Одним з напрямів удосконалення обліку МШТ є його автоматизація. Найкраща прогрпма для обліку є MASTER:Агро призначена для автоматизації всіх розділів обліку, підготовки первинних документів і звітності і може бути використана для підприємств будь-якого типу. Вона складається з двох частин - технологічної платформи (яка, у свою чергу, ділиться на три компоненти - бухгалтерський облік, оперативний облік і розрахунок) і прикладних рішень.

Прикладні рішення, створені на основі компонент технологічної платформи, називаються конфігураціями. Властиво, конфігурація - це те, що ви бачите, коли працюєте з програмою. Саме в конфігурації створені документи, звіти, довідники, з якими ви працюєте.

Для однієї й тієї ж програми можуть бути написані різні конфігурації, що враховують особливості обліку конкретної галузі і навіть конкретного підприємства. Для написання конфігурацій програма містить засоби конфігурування.

В роботі з бухгалтерською програмою використовується як оперативна, так і нормативно-довідкова інформація. Раціональна організація довідників, класифікаторів повинна забезпечити зручність обробки та оновлення даних з мінімальними витратами.

3.2. Організація аудиту малоцінних та швидкозношуваних предметів у підприємстві

Метою проведення аудиту МШП є висловлення аудитором думки про: достовірність первинних даних бухгалтерського обліку щодо фактичної наявності та руху МШП; повноту та правильність відображення первинних даних з обліку запасів у зведених регістрах; правильність ведення обліку запасів відповідно до законодавчих та нормативних актів, облікової політики; достовірність відображення залишку запасів у звітності.

Для досягнення основної мети аудиту, а також задоволення потреб користувачів в отриманні повної, правдивої та неупередженої інформації щодо виробничих запасів аудитору необхідно виконати такі завдання:

– перевірка наявності та порядку зберігання товарно-матеріальних цінностей;

– перевірка забезпечення контролю за збереженням МШП на всіх етапах їх руху та зберігання;

– перевірка правильності та своєчасності документального відображення операцій із надходження, відпуску та внутрішнього переміщення МШП;

– перевірка правильності визначення первісної вартості МШП та відповідності її обліковій політиці та НП(С)БО;

– перевірка дотримання норм витрачання запасів для здійснення господарської діяльності та порядку обліку витрачання МШП у виробництві;

– перевірка додержання підприємством встановлених норм списання;

– перевірка дотримання підприємством податкового законодавства по операціях, пов'язаних із формуванням собівартості продукції;

– перевірка правильності відображення в обліку руху МШП;

– перевірка переоцінки та уцінки товарно-матеріальних цінностей;

– оцінка якості проведених інвентаризацій МШП;

– встановлення законності дій, пов'язаних із рухом виробничих запасів, та відсутності суттєвих порушень і помилок у бухгалтерському обліку та звітності.

Загальне визначення завдання аудиту виробничих запасів полягає у встановленні достовірності й повноти відображення в бухгалтерському обліку та звітності всіх господарських фактів відносно залишків і руху виробничих запасів.

Джерела інформації аудиту виробничих запасів являють собою предметну область аудиторського дослідження. Це нормативні документи, облікова політика підприємства та джерела, в яких зафіксована інформація, що характеризує залишки і рух виробничих МШП.

Здійснюючи аудиторське дослідження, аудитор вивчає документи, за допомогою яких відтворює ланцюг господарських фактів від придбання МШП і їх зберігання до списання. Дослідження не обмежується вивченням бухгалтерських документів. Аудит МШП не може здійснюватися без

досліджень оперативного обліку (наприклад, щоденні оперативні дані про рух дефіцитних основних і допоміжних матеріалів та інша оперативна інформація, визначена керівництвом суб'єкта господарювання залежно від його специфіки), інформації з діловодства (накази про зміну матеріально-відповідальних осіб; про проведення ревізій, інвентаризацій; про розгляд результатів ревізій та інвентаризацій тощо), висновків спеціалістів (щодо якості та придатності МШП, доцільності їх придбання, списання).

У ході аудиту використовуються акти ревізій та перевірок МШП, складені відповідними контролюючими органами, а також інформація, одержана в ході попереднього аудиту. Ці джерела інформації мають допоміжний характер, проте, їх дослідження дає можливість встановити місця підвищеного інформаційного ризику.

Предметна область дослідження МШП включає:

1. Внутрішні нормативні та загальні документи клієнта.

2. Облікову політику клієнта з питань обліку МШП.

3. Договори з матеріально-відповідальними особами.

4. Договори з контрагентами.

5. Документацію суб'єктів внутрішнього контролю з питань контролю за раціональним використанням та збереженням МШП.

6. Первинні документи та реєстри обліку по рахунках, призначених для ведення бухгалтерського обліку МШП.

7. Регістри зведеного синтетичного обліку (Головна книга), оперативну, статистичну та фінансову звітність.

8. Інші документи, що відображають факти господарської діяльності, пов'язані з придбанням та списанням МШП.

9. Місця зберігання виробничих МШП, включаючи ваговимірні пристрої.

10. Технологічний процес виробництва, а саме, інформаційні потоки щодо руху сировини і матеріалів від складу матеріалів до складу готової

продукції, тобто проходження матеріалів від однієї стадії виробництва до іншої, їх перетворення на готову продукцію.

Вивчаючи внутрішні нормативні та загальні документи клієнта, можна одержати інформацію про: підприємство; його діяльність; особливості технології; перелік виробничих МШП, їх потребу та наявність; кількість місць зберігання. Особлива увага приділяється вивченню наказів про призначення та просування по службі матеріально-відповідальних осіб, а також наказів про проведення тих чи інших заходів внутрішнього контролю – ревізій та інвентаризацій. Це дасть змогу аудитору встановити обсяг інформації, що підлягає дослідженню, оцінити власні можливості, а також час, необхідний для проведення перевірки.

Послідовність проведення аудиту МШП можна зобразити наступною схемою (рис. 3.1).

При здійсненні аудиту МШП аудитор використовує спеціальні методи і прийоми – арифметична перевірка, тестування, опитування, документальна перевірка, аналітичні процедури, анкетування. З метою планування аудитор на підготовчому етапі ознайомлюється з бізнесом підприємства, процесами закупівлі, зберігання МШП і відпуску їх у виробництво, отримує список основних постачальників, проводить опитування керівництва і персоналу, здійснює тестування надійності системи внутрішнього контролю збереження МШП, виділяє об’єкти дослідження, оцінює величину аудиторського ризику і встановлює межу істотності помилок. На початку перевірки аудитор проводить тестування за заздалегідь складеними питаннями .

Обов’язковим елементом планування аудиторської перевірки МШП є розробка стратегії аудиту, яка складається на початку перевірки і може уточнюватися, доповнюватися в процесі її виконання.

Аудиторська практика свідчить, що найтиповішими видами порушень у бухгалтерському обліку МШП є такі:

1) у первинних документах з обліку МШП часто відсутні всі необхідні

реквізити, що ставить під сумнів достовірність інформації;

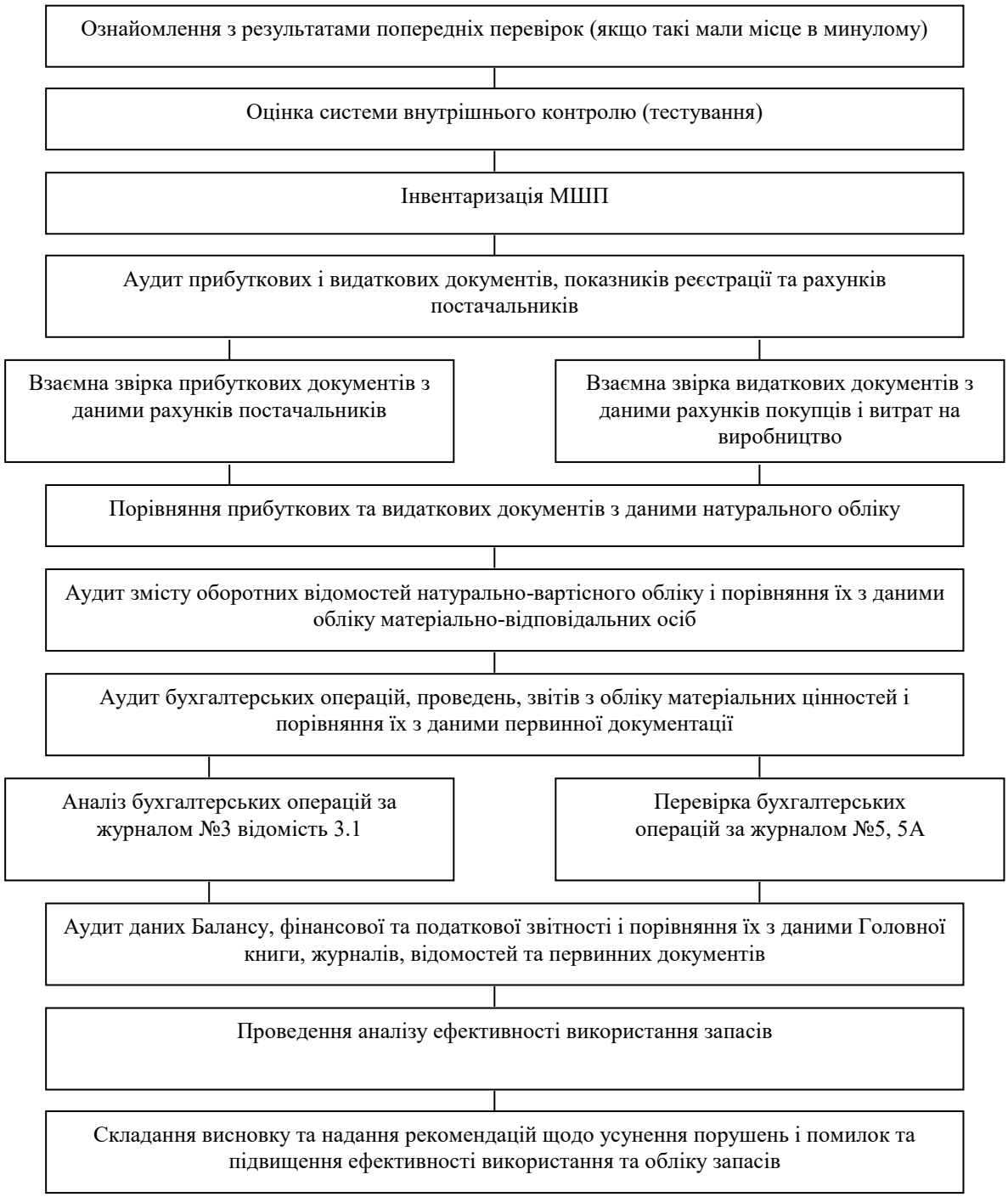

Рис. 3.1. Послідовність проведення аудиту МШП

Джерело: сформовано автором.

2) порушуються терміни проведення інвентаризацій, а це викликає підозру в достовірності інформації про фактичну наявність МШП;

3) порушується порядок відшкодування вартості МШП матеріально

відповідальними особами, результатом чого є недоотримання сум нанесеного збитку;

4) неправильне віднесення деяких об’єктів до складу малоцінних і швидкозношуваних предметів, що призводить до спотворення інформації про склад і вартість активів підприємства;

5) порушуються норми списання МШП, що в більшості випадків спричиняє необґрунтоване завищення витрат підприємства.

Тому доцільно виділити такі шляхи вдосконалення аудиту МШП сільськогосподарського підприємства:

1. Підвищити ефективність системи внутрішнього контролю МШП: контроль якості і кількості МШП, що надходять; контроль збереження МШП; контроль якості та кількості МШП, що відпускаються.

2. Приділити значну увагу аналізу МШП – передбачає проведення аналізу динаміки, структури й ефективності використання МШП.

3. Удосконалити методику аудиту МШП сільськогосподарського підприємства з урахуванням сучасних наукових надбань, що мають бути покладені в основу розвитку аудиторської практики.

4. Розробити досконалу методику складання аудиторських робочих документів, що використовуються під час аудиту МШП сільськогосподарського підприємства.

Завершальним етапом аудиту є складання аудиторського висновку, який має відповідати вимогам Закону України "Про аудиторську діяльність" та національних нормативів аудиту.

Результати проведених аудиторських процедур аудитор оформляє у аудиторського висновку, який має відповідати вимогам Закону України " Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" та національних нормативів аудиту.

Одним із способів покращення становища підприємства та підтримки його в конкурентоспроможному стані є здійснення внутрішнього аудиту,

зокрема аудиту основних засобів, який дозволяє мінімізувати ризик банкрутства підприємства та підвищити ефективність обліку, контролю, аналізу та політики управління основними засобами з метою стабілізації, збереження та підвищення ефективності роботи підприємства.

Під внутрішнім аудитом розуміється організована на підприємстві, діюча в інтересах його керівництва та (або) власників і регламентована внутрішніми нормативними актами система контролю за дотриманням встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку, складання та подання звітності, внутрішнього її аналізу, та надійністю функціонування всієї системи внутрішнього контролю.

Для організації внутрішнього аудиту в ТОВ «Перемога» слід затвердити положення про відділ внутрішнього аудиту (Додаток Ж).

За результатами проведеного аудиту МШП у ТОВ «Перемога» можна зробити висновок, що облік МШП відповідає вимогам чинного законодавства. Проте під час перевірки виявлені наступні недоліки:

– не укладений договір про матеріальну відповідальність з завскладом;

– трапляються помилки в оформлені документів по приходу і витраті товарно-матеріальних цінностей;

– нерегулярно проводиться звірка даних по руху матеріальних цінностей у бухгалтерії і на складах господарства;

– несвоєчасне відображення в обліку відвантаженої і реалізованої продукції;

Отже, внутрішній аудит оборотних активів повинен бути спрямований на збір аудиторських доказів, проведення аналізу, застосування моделей і методів з метою розробки рекомендацій щодо оптимізації роботи облікового апарату, а також напрямів підвищення ефективності управління оборотними активами. Він повинен виконувати не лише контрольні функції, а й давати оцінку механізму функціонування внутрішнього контролю підприємства та забезпечувати інформаційні потреби власників.

3.3. Удосконалення контролю та оптимізація розмірів малоцінних та швидкозношуваних предметів

У процесі контролю господарських операцій перевіряють достовірність, законність і господарську необхідність їх на основі документів, у яких вони знайшли відображення. Контроль здійснюють за формою і змістом, зустрічною перевіркою операцій, взаємним контролем операцій і документів, аналітичними і логічними прийомами.

Порядок здійснення контрольних дій із засобами праці наступний:

- Перевірка стану збереження основних фондів і МШП;

- Документальна перевірка операцій з надходження та вибуття основних фондів і МШП;

- Перевірка правильності нарахування амортизаційних відрахувань;

- Перевірка витрат на ремонт основних засобів: капітальний, поточний, технічне обслуговування тощо.

Першим етапом контролю основних засобів на підприємстві є аналіз зроблених інвентаризацій, тобто ретельно перевіряється своєчасність, повнота та якість проведення інвентаризації і правильність відображення її результатів в інвентарних описах і відомостях

Крім того перевіряється як визначений і відображений в обліку завдану шкоду матеріально-відповідальними особами в результаті нестач і псування майна.

Наступним етапом контролю є дослідження правильності оцінки відображення в обліку основних засобів залежно від джерел їх надходження:

Далі здійснюється перевірка вартості інвентарних об'єктів по кваліфікаційних групах і відповідними субрахунками і робиться порівняння цих даних із залишками за рахунками 10, 11, 12, 13, 15 і даних по Головній книзі та балансу.

Наступним етапом перевірки є контроль правильності відображення в бухгалтерському обліку операцій з надходження, амортизації та вибуття основних засобів:

а) здійснюється контроль правильності введення об'єктів в експлуатацію згідно з первинними документами, а також відображені в обліку витрат на придбання об'єктів і їх списання;

б) при створенні основних засобів шляхом будівництва при підрядному способі, перевіряє підрядний договір; при господарському способі будівництва перевіряються кошторису на будівельно-монтажні роботи та відповідні витратні документи;

в) при перевірці правильності вибуття основних засобів звертається увага на первинну вартість об'єкта, що вибуває, суму нарахованого зносу, залишкову вартість та причини вибуття об'єкта, а також результати від списання об'єкта.

На наступному етапі перевірки звернути увагу на перевірку правильності і своєчасності нарахування амортизації, зносу. Амортизація нараховується протягом строку корисного використання об'єкта основних засобів. Далі перевіряється переоцінка і дооцінка основних засобів.

На підприємстві під контролем використання МШП слід розуміти організовану систему нагляду та перевірок, спрямовану на виявлення фактів неправильного і несвоєчасного оформлення первинної документації на відпуск МШП, необгрунтованого їх відпуску і витрачання в процесі діяльності. Контроль включає і перевірку порядку дотримання встановлених норм витрачання МШП. При цьому методі контролю здійснюється не тільки перевірка законності, обгрунтованості та доцільності здійснюваних господарських операцій, але й визначення раціональних шляхів і способів подолання відхилень, усунення перешкод у забезпеченні економії МШП.

Порядок контролю операцій з використання МШП аналогічний контролю основних засобів з урахуванням деяких особливостей:

- Перевіряються операції з оприбуткування та списання МШП;

- Перевіряється їх склад, кількість, вартість. У процесі перевірки використовуються оборотні відомості, картки складського обліку та інші регістри;

- Перевіряється правильність віднесення вартості МШП на витрати підприємства;

-Здійснюється контроль правильності кореспонденції рахунків, пов'язаних з рухом МШП, та нарахування їх зносу, досліджуючи записи в регістрах синтетичного обліку та їх документальне підтвердження.

Таким чином, методичні прийоми контрольних дій засобів праці включають загальноприйняті методичні прийоми контролю і ревізії: органолептичні методичні прийоми, вибіркові і суцільні спостереження у внутрішньому контролі та ревізії, розрахунково-аналітичні методичні прийоми, документальні методичні прийоми і контрольно-ревізійні процедури.

Послідовність здійснення контрольних дій із засобами праці включає перевірки схоронності об'єктів основних засобів та МШП, правильність формування первісної вартості засобів праці, контроль операцій по їх списанню та вибуття, правильність нарахування амортизації.

Дуже важливо знати найбільш поширені помилки і порушення, що зустрічаються при контролі операцій з основними засобами і малоцінними та швидкозношувані предмети. У даному розділі наведемо найбільш характерні помилки, які можуть бути виявлені в результаті контрольних дій, і проаналізуємо їх.

При обліку основних засобів має місце помилка, коли на рахунку 10 «Основні засоби» враховуються предмети, які повинні враховуватися в складі малоцінних і швидкозношуваних предметів. Дуже часто при обліку основних фондів бухгалтерія веде лише синтетичний облік основних засобів, а аналітичний облік не ведеться. Аналітичний облік повинен вестися по кожному інвентарному об'єкту на інвентарних картках типових форм № ОЗ-6,

7, 8, 9 у залежності від специфіки окремих видів основних засобів, а для контролю за їх збереженням у розрізі матеріально-відповідальних осіб - інвентарний список за формою № ОС-13.

Для забезпечення необхідної якості обліку основних засобів у момент прийому їх в експлуатацію їм присвоюється інвентарний номер. Він діє весь час експлуатації об'єкта до його списання. Нумерація будується за серійно порядкової системі. Аналітичний облік відображає технічну та економічну характеристику об'єкта, його знаходження, первісну оцінку і переоцінку за відновної вартості, а також знос на основні засоби.

Сьогодні малоцінні швидкозношувані предмети розділені на дві групи. Одна їх частина (з терміном служби до одного року) відноситься до запасів і обліковується на рахунку 22, а друга частина (з терміном служби більше одного року) входить в поняття «малоцінні необоротні матеріальні активи, які відображаються у складі необоротних активів.

Відповідно до стандарту 9 «Запаси» відсутня вартісний критерій віднесення предметів до малоцінних швидкозношуваних предметів. Тому підприємство самостійно в наказі про облікову політику встановлює вартісний критерій. Потрібно пам'ятати, що відповідно до стандарту 9 «Запаси», на малоцінні предмети, які входять до складу запасів, не нараховується знос, а вартість переданих в експлуатацію предметів списується у витрати з подальшою організацією оперативного кількісного обліку таких предметів за місцями експлуатації і відповідальними особами протягом строку їх фактичного використання.

Малоцінні швидкозношувані предмети списуються на витрати під час передачі їх в експлуатацію на підставі видаткових документів. Однак деякі бухгалтера списують такі малоцінні предмети достроково і без передачі їх в експлуатацію на підставі відповідних актів, що порушує встановлений порядок.

Трапляється, що порушується порядок зберігання та видачі спецодягу і спецвзуття, а саме: іноді працівникам видається безкоштовно спецодяг, яка

повинна видаватися за плату, не виконуються норми видачі спецодягу і терміни користування нею; деякі одержувачі не мають права користуватися спецодягом і спецвзуттям за рахунок організації.

При обліку малоцінних необоротних активів, які обліковуються на рахунку 112 потрібно пам'ятати, що їх вартість погашається шляхом нарахування зносу за встановленою нормою, яка визначається підприємством самостійно з урахуванням очікуваного методу використання таких об'єктів.

Знос з таких предметів обліковується на субрахунку 132 «Знос інших матеріальних необоротних активів»

Найчастіше зустрічаються такі помилки:

- Відсутній наказ (розпорядження) керівника про облікову політику підприємства, а якщо і є наказ (розпорядження), то немає пункту про порядок списання малоцінних швидкозношуваних предметів протягом року, що відносяться до складу запасів і необоротних активів;

- Несвоєчасне документальне оформлення всіх операцій з руху малоцінних швидкозношуваних предметів;

- У бухгалтерії немає точних даних про наявність малоцінних швидкозношуваних предметів за кількістю з метою їх збереження;

- Несвоєчасне виявлення предметів, які не використовуються;

- Невірно налічується знос на різні види малоцінних необоротних матеріальних активів, часто не дотримуються єдиної методики нарахування зносу протягом року;

- Неякісно проводиться інвентаризація МШП, трапляються випадки заміни одних предметів іншими.

Типові недоліки в проведенні інвентаризації:

-Порушення строків проведення інвентаризації;

-Нерівномірний їх розподіл за календарними періодами;

-Порушення принципу раптовості;

-Неякісне проведення інвентаризації, а саме:

- Недотримання правил перевірки вимірювальних пристроїв перед початком інвентаризації;

- Включення в опис насправді неперевірених залишків цінностей;

- Відпустки і прийняття матеріалів під час проведення інвентаризації без спеціальних позначок у первинних документах;

- Недотримання правил перевірки цін в описах;

-Недбале оформлення документів, а саме:

- Відсутність прізвищ, ім'я та по батькові матеріально-відповідальних осіб і членів комісії в інвентаризаційних описах і слічітельних відомостях;

- Відсутність дат проведення інвентаризації, відсутність порівнювальної відомості;

- Відсутність загальних підсумків кількості та суми за описом;

- Недостатньо інформації про вид МШП, сорті;

-Несвоєчасне оформлення та визначення результатів інвентаризації та їх відображення в обліку, особливо при пересортиці;

-Проведення інвентаризації некомпетентними в її проведенні особами.

Таким чином, всі можливі порушення і помилки призводять до спотворення даних бухгалтерського обліку і надалі показників фінансової звітності. Тому дуже важливо проводити своєчасний і повний контроль операцій з основними засобами і малоцінними та швидкозношувані предмети.

Важливим елементом удосконалення контролю є впровадження системи аналітичного обліку МШП за місцями їх зберігання та експлуатації, а також за матеріально відповідальними особами. Це дає змогу забезпечити персональну відповідальність за збереження предметів, своєчасно виявляти нестачі або надлишки та підвищувати рівень дисципліни у використанні матеріальних ресурсів. Аналітичний облік МШП повинен бути тісно пов’язаний із первинними документами, які підтверджують їх надходження, передачу в експлуатацію та списання. Система контролю малоцінних та швидкозношуваних предметів у ТОВ «Перемога» наведена у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Система контролю малоцінних та швидкозношуваних предметів у ТОВ «Перемога»

Етап контролю	Зміст контрольних процедур	Первинні документи та регістри	Відповідальні особи	Очікуваний результат
Контроль надходження МШП	Перевірка відповідності фактичної кількості та якості МШП супровідним документам, правильність віднесення до складу МШП	Накладні, товарно-транспортні накладні, акти приймання	Бухгалтер, матеріально відповідальна особа	Запобігання необґрунтованому завищенню запасів
Контроль зберігання МШП	Забезпечення належних умов зберігання, облік за місцями зберігання та експлуатації	Картки складського обліку, інвентарні відомості	Завідувач складу, матеріально відповідальна особа	Збереження МШП та мінімізація втрат
Контроль передачі в експлуатацію	Перевірка обґрунтованості видачі МШП, закріплення за конкретними працівниками	Вимоги-накладні, акти передачі	Бухгалтер, керівник підрозділу	Цільове використання предметів
Контроль використання МШП	Аналіз фактичного використання МШП відповідно до встановлених норм і строків служби	Відомості обліку використання, звіти матеріально відповідальних осіб	Керівник підрозділу, бухгалтер	Зниження перевитрат і зловживань
Контроль списання МШП	Перевірка підстав для списання зношених або непридатних предметів	Акти на списання МШП, інвентаризаційні описи	Комісія з інвентаризації	Достовірне відображення витрат
Інвентаризаційний контроль	Зіставлення фактичної наявності МШП з даними бухгалтерського обліку	Інвентаризаційні відомості, порівняльні відомості	Інвентаризаційна комісія	Виявлення нестач і надлишків

Джерело: сформовано автором

Основним узагальнюючим показником фінансових результатів господарської діяльності ТОВ «Перемога» є прибуток.

Головним органом управління підприємством є власник, за наказом якого призначається директор підприємства.

Оперативний та бухгалтерський облік, статистичну звітність підприємство здійснює у порядку, встановленому законодавством України. Ведення бухгалтерського та податкового обліку на підприємстві покладено на бухгалтера, з яким укладено договір про надання бухгалтерських

послуг, тому що відповідно до штатного розкладу на підприємстві не передбачена посада бухгалтера.

Визнання, оцінка та облік основних засобів в ТОВ «Перемога» здійснюється відповідно до НП(С)БО № 7 «Основні засоби». Одиницею обліку є окремий об'єкт основних засобів та інших матеріальних необоротних активів. Групування основних засобів в аналітичному обліку проводиться згідно з вимогами Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та Інструкції про його застосування. Для відокремлення в складі основних засобів малоцінних необоротних активів встановлено вартісний межу в розмірі 20000,00 грн.

Аналітичний облік по рахунку 10 «Основні засоби» організований за групами основних засобів залежно від терміну придбання. По окремих інвентарних об'єктів.

Амортизація основних засобів на підприємстві здійснюється у відповідності із нормами, передбаченими податковим законодавством.

Амортизація малоцінних необоротних активів нараховується в першому місяці їх використання у розмірі 100% їх вартості.

Для обліку основних фондів на підприємстві використовується рахунок 10 «Основні засоби» субрахунок 109 «Інші основні засоби». Цей рахунок є активним. За дебетом рахунка відображається придбання основних засобів, за кредитом - списання вартості основних засобів в рамках реалізації, або ліквідації об'єкта основних засобів.

На підприємстві використовується окремий рахунок 112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи» для обліку інших необоротних активів з метою спрощення обліку окремих видів основних засобів.

У зв'язку з тим, що інші необоротні матеріальні активи відносяться до основних засобів, аналітичний облік необоротних матеріальних ведеться аналогічно. За дебетом рахунка 11 «Інші необоротні матеріальні активи" відображається надходження придбаних, створених, безоплатно отриманих

інших необоротних матеріальних активів на підприємство (за первісною вартістю); сума витрат, пов'язана з поліпшенням об'єкта (реконструкція, модернізація), що приводить до зростання майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єкта; сума дооцінки вартості об'єкта необоротних нематеріальних активів.

За кредитом рахунка 11 відображається вибуття інших необоротних матеріальних активів внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом, а також у разі часткової ліквідації об'єкта та сума їх уцінки.

Нарахування зносу основних засобів ведеться на рахунку 13 «Знос (амортизація) необоротних активів» у розрізі найменувань по кожній групі основних фондів. Використовуваний метод нарахування амортизації - метод зменшення залишкової вартості об'єкта з застосуванням норм амортизаційних відрахувань встановлених Законом України «Про оподаткування прибутку підприємства», щоб уникнути розбіжностей між бухгалтерським і податковим обліком амортизації основних фондів.

За кредитом рахунку 13 «Знос необоротних активів" відображається нарахування амортизації та індексації зносу необоротних активів, за дебетом - зменшення суми зносу.

Документально операції з придбання основних засобів оформлюються видаткової накладної постачальника, товарно-транспортної накладної на перевезення основного коштів від постачальника до підприємства. Введення об'єкта основних засобів в експлуатацію оформляється Актом введення в експлуатацію. нарахування амортизаційних відрахувань документується Відомістю нарахування амортизації за місяць, ліквідація основних засобів і їх вибуття - актом на списання основних засобів.

Товарно-матеріальні цінності, які використовуються в процесі господарської діяльності, оцінюються і враховуються в ТОВ «Перемога» відповідно до вимог НП(С)БО № 9 «Запаси».

У процесі господарської діяльності підприємство набуває канцелярські товари, малоцінні швидкозношувані предмети та інші матеріальні цінності. Їх придбання може здійснюється через підзвітну особу (авансовий звіт з доданням усіх виправдувальних документів на покупку ТМЦ) або безготівковим розрахунком у постачальника (видаткові накладні та рахунки-фактури постачальників).

Передача МШП в експлуатацію оформляється в бухгалтерському обліку такою проводкою: Дт92 Кт22.

Згідно з Наказом про облікову політику підприємства МШП - це предмети з терміном використання менше одного року. У момент передачі таких активів в експлуатацію вони списуються з балансу з одночасною організацією їх оперативного кількісного обліку за місцем експлуатації протягом терміну фактичного використання таких предметів. Аналітичні дані щодо їх обліку всіх МШП формуються в розрізі найменувань.

У цілому, можна зробити висновок про те, що на аналізованому підприємстві організація бухгалтерського обліку основних засобів та МШП відповідає нормам чинного законодавства і ведеться правильно без порушень.

Оптимізація розмірів МШП у ТОВ «Перемога» передбачає обґрунтоване формування їх запасів з урахуванням реальних виробничих потреб та сезонності сільськогосподарських робіт. Надмірне накопичення малоцінних та швидкозношуваних предметів призводить до заморожування оборотних коштів і збільшення витрат на зберігання, тоді як їх дефіцит може спричиняти збої у виробничому процесі. Тому доцільним є застосування нормування потреби в МШП та періодичний перегляд встановлених норм залежно від змін у технології виробництва та обсягах діяльності.

Суттєву роль у системі контролю МШП відіграє інвентаризація, яка повинна проводитися регулярно та у встановлені строки. Результати інвентаризації дають змогу оцінити фактичну наявність предметів, виявити морально застарілі або непридатні до використання об’єкти та прийняти

рішення щодо їх списання або заміни. Своєчасне списання зношених МШП сприяє більш точному формуванню витрат і підвищенню достовірності фінансової звітності.

Таблиця 3.4

Розрахунок оптимального рівня МШП у ТОВ «Перемога»

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	У середньому за 3 роки	Прогноз 2026 р. (оптимальний рівень МШП)
Всього запаси підприємства, тис. грн	24087,80	28558,10	35599,00	29415,00	38000,00
Виробничі запаси, тис. грн	7 105,00	9 703,00	12637,30	9815,10	12500,00
МШП, тис. грн (факт)	213,2	329,9	530,8	357,9	–
Частка МШП у загальних запасах, %	3	3,4	4,2	3,5	3
Частка МШП у виробничих запасах, %	3	3,4	4,2	3,6	3
Оптимальний рівень МШП, % від загальних запасів	3	3	3	3	3
Оптимальна вартість МШП, тис. грн	722,6	856,7	1067,90	882,5	1140,00

Джерело: розраховано автором.

Проведений аналіз складу та структури запасів ТОВ «Перемога» за 2022–2024 роки свідчить про сталу тенденцію до зростання загального обсягу матеріальних ресурсів підприємства, що зумовлено розширенням виробничої діяльності та зростанням обсягів готової продукції. Загальна вартість запасів зросла з 24 087,8 тис. грн у 2022 році до 35 599,0 тис. грн у 2024 році, або на 47,8 %, що підтверджує підвищення потреби у ресурсному забезпеченні виробничого процесу.

У структурі запасів виробничі запаси займають у середньому 33 %, при цьому їх абсолютна величина за досліджуваний період зросла на 5 532,3 тис. грн. Водночас найбільш динамічно зростаючим елементом виробничих запасів є малоцінні та швидкозношувальні предмети, вартість яких збільшилася з 213,2 тис. грн у 2022 році до 530,8 тис. грн у 2024 році, тобто у 2,5 раза.

Частка МШП у загальному обсязі запасів зросла з 3,0 % до 4,2 %, а у виробничих запасах – до 3,6 %, що свідчить про випереджальне зростання цієї категорії активів порівняно з іншими видами запасів. Така динаміка може бути наслідком відсутності чітко встановлених норм запасів МШП, недостатнього контролю за їх використанням або несвоєчасного списання зношених предметів.

Розрахунок оптимального рівня МШП, визначеного на рівні 3 % від загального обсягу запасів, показав, що у 2024 році фактична вартість МШП перевищувала нормативний рівень приблизно на 173,3 тис. грн. Це свідчить про неефективне відволікання оборотних коштів, які могли б бути спрямовані на фінансування основної діяльності підприємства або зменшення потреби у позикових ресурсах.

Прогноз на 2026 рік, сформований з урахуванням очікуваного зростання загального обсягу запасів до 38 000,0 тис. грн, передбачає оптимальний рівень МШП у розмірі близько 1 140,0 тис. грн. Дотримання запропонованих нормативів дозволить підприємству забезпечити раціональну структуру запасів, мінімізувати ризики надлишкового накопичення МШП та підвищити ефективність внутрішнього контролю за їх рухом і використанням.

Отже, удосконалення контролю та оптимізація розмірів малоцінних та швидкозношуваних предметів у ТОВ «Перемога» має комплексний характер і передбачає поєднання організаційних, методичних та контрольних заходів. Реалізація запропонованих підходів сприятиме раціональному використанню матеріальних ресурсів, зниженню витрат, підвищенню ефективності внутрішнього контролю та забезпеченню достовірності облікової інформації, що в цілому позитивно вплине на фінансові результати діяльності підприємства.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Дослідження обліку малоцінних і швидкозношуваних предметів та організація контролю за їх використанням у ТОВ «Перемога» Тульчинського району Вінницької області дозволяє сформулювати такі висновки.

1. Аналіз наукових підходів до трактування економічної природи та методів оцінки малоцінних необоротних і швидкозношуваних активів дає підстави розглядати їх як специфічні засоби праці, що забезпечують належну організацію виробничого процесу та створюють умови для ефективного виконання трудових функцій. Виокремлення зазначених активів у самостійні об’єкти бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю зумовлене, з одного боку, коротким строком корисного використання швидкозношуваних предметів, а з іншого – необхідністю дотримання принципу суттєвості при відображенні в обліку малоцінних необоротних матеріальних активів.

Поглиблене дослідження складу цих активів та специфіки їх функціонування у господарській діяльності підприємств різних галузей економіки дозволило систематизувати їх за низкою класифікаційних ознак. Зокрема, до таких ознак доцільно віднести: строк корисного використання, установлену підприємством вартісну межу, рівень та інтенсивність експлуатації, коло користувачів, сферу та масштаб застосування, функціональне призначення, вид економічної діяльності, а також техніко-економічні характеристики.

2. Методика бухгалтерського обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів (МШП) залишається дискусійною та потребує подальшого теоретико-методичного вдосконалення. Наявність розбіжностей у нормативно-правовому регулюванні щодо критеріїв оцінки, класифікації та віднесення малоцінних засобів до складу відповідних груп активів ускладнює практичну реалізацію облікових процедур. Це, у свою чергу, створює ризик порушення принципів послідовності, обачності та достовірності бухгалтерського обліку,

що може призводити до викривлення показників фінансової звітності та формування неточної інформації про фінансовий стан підприємства. Визначено, що однією з ключових причин зазначених проблем є нестабільність та неоднозначність чинної нормативно-правової бази. Водночас окремі аспекти організації обліку МШП і досі регламентуються положеннями, розробленими за умов функціонування іншої економічної системи. Зокрема, перелік, класифікація та порядок організації обліку і збереження МШП визначені Положенням з бухгалтерського обліку малоцінних і швидкозношуваних предметів у редакції 1979 року, що об'єктивно не повною мірою відповідає сучасним вимогам ринкової економіки та міжнародним підходам до обліку активів.

3. Ефективне та економічно доцільне використання малоцінних необоротних і швидкозношуваних активів можливе лише за умови належної організації внутрішнього контролю, який забезпечує збереження цих ресурсів та раціональність їх експлуатації. Узагальнення наукових підходів і врахування специфіки застосування МНША у господарській діяльності дають підстави структурувати об'єкти контролю щодо цих активів за трьома взаємопов'язаними напрямами. По-перше, контролю підлягають операційні процеси, пов'язані з рухом МНША: їх придбання та оприбуткування, передача в експлуатацію, використання за місцями призначення, проведення ремонтів і технічного обслуговування, а також списання. По-друге, об'єктом контролю виступають окремі групи та види МНША, зокрема швидкозношувані предмети, малоцінні необоротні активи, засоби загального чи індивідуального користування, відносно постійні та відносно змінні об'єкти. Така деталізація дозволяє диференціювати контроль залежно від функціонального призначення та особливостей експлуатації. По-третє, важливим напрямом є контроль показників результативності використання МНША, серед яких доцільно виділити питому вагу витрат на їх придбання у загальній структурі витрат на

запаси чи основні засоби, коефіцієнти оновлення та вибуття, рівень забезпеченості виробничих підрозділів тощо.

Запропонований підхід дозволяє визначити перелік операцій, що підлягають перевірці, встановити необхідні аналітичні розрізи формування інформації та обґрунтувати систему показників для оцінки ефективності використання МНША у господарській діяльності підприємства.

4. ТОВ «Перемога» у 2022–2024 рр. характеризується зростанням обсягів валової продукції та підвищенням продуктивності використання земельних, трудових і матеріально-технічних ресурсів. Підприємство здійснює поступову диверсифікацію виробництва, розширюючи структуру технічних культур, а також нарощує обсяги виробничих запасів. Водночас спостерігається уповільнення оборотності запасів і зростання їх завантаження в господарському обороті, що свідчить про підвищення потреби у вдосконаленні управління матеріальними ресурсами. Попри позитивну динаміку виробничих показників, фінансові результати мають тенденцію до погіршення: знижується валовий і чистий прибуток, скорочується рівень рентабельності діяльності. Це зумовлює необхідність оптимізації витрат і посилення внутрішнього контролю за використанням виробничих запасів, зокрема малоцінних і швидкозношуваних предметів, які, незважаючи на незначну питому вагу, відіграють важливу роль у забезпеченні безперервності виробничого процесу.

5. У господарстві бухгалтерський облік організовано відповідно до вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», чинних НП(С)БО, інструктивних і методичних документів. Функціонування облікової системи забезпечує бухгалтерська служба на чолі з головним бухгалтером, а засади ведення обліку визначені наказом про облікову політику підприємства.

Облік малоцінних та швидкозношуваних предметів здійснюється із застосуванням рахунку 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» з

відповідними субрахунками для відображення їх на складі, в експлуатації та спеціального призначення. Документальне оформлення операцій з МШП здійснюється за типовими формами первинних документів (МШ-1 – МШ-8), що забезпечує належний контроль за їх рухом, використанням і списанням.

6. Контроль основних засобів і МШП спрямований на забезпечення їх збереження, належного технічного стану та законності здійснення операцій з надходження, переміщення і вибуття. Важливими завданнями є перевірка правильності документального оформлення господарських операцій, достовірності відображення їх у бухгалтерському обліку, коректності нарахування амортизації та своєчасного включення її до витрат виробництва, а також контроль за проведенням ремонтів і списанням зносу.

Особлива увага приділяється виявленню порушень законодавства при прийнятті управлінських рішень щодо придбання, використання чи ліквідації активів та застосуванню відповідних заходів впливу за результатами перевірок. З огляду на підвищений ризик зловживань у сфері обліку МШП, контрольні процедури мають здійснюватися з урахуванням вимог П(С)БО 9 «Запаси» та галузевих нормативних документів, що забезпечує достовірність облікових даних і мінімізацію втрат підприємства.

7. Удосконалення обліку МШП є необхідною умовою підвищення ефективності управління витратами та забезпечення прозорості фінансової інформації підприємства. Основними проблемами залишаються невизначеність вартісної межі віднесення активів до МШП, недостатня деталізація аналітичного обліку, відсутність системного планування витрат та обмежені можливості оперативного контролю їх руху.

Запропоновано впровадження спеціалізованої аналітичної відомості з обліку МШП, яка поєднує складський та аналітичний облік, забезпечує ідентифікацію кожної позиції, фіксацію матеріально відповідальних осіб та деталізацію напрямів використання. Такий підхід сприятиме підвищенню

достовірності облікових даних, спрощенню аудиту та покращенню аналітичної роботи.

Доцільним є також розширення системи аналітичних рахунків до рахунків 221 та 117, що дозволить групувати МШП за функціональним призначенням і формувати більш інформативну управлінську звітність. Зокрема до синтетичного рахунку 221 «Малоцінні і швидкозношувані предмети» наступні аналітичні рахунки: 221.1 «Центральний інструментальний склад»; 221.2 «Спеціальний одяг»; 221.3 «Господарський інвентар»; 221.4 «Офісне обладнання і канцтовари»; 221.5 «Інші малоцінні і швидкозношувані».

Важливим елементом удосконалення виступає впровадження планування витрат на МШП із застосуванням статистичного методу, методу норм оснастки або норм витрат, що забезпечить узгодження потреб підрозділів із виробничою програмою підприємства. Крім того, автоматизація облікових процесів із використанням сучасних програмних продуктів, зокрема систем галузевого спрямування, дозволить підвищити оперативність обробки інформації, мінімізувати ризик помилок і забезпечити інтеграцію аналітичних даних у систему управління підприємством.

8. Аудиторські процедури охоплюють перевірку наявності та збереження МШП, правильності їх оцінки, документального оформлення операцій, своєчасності відображення руху в обліку та достовірності даних фінансової звітності.

Визначено, що під час перевірки виявлено окремі недоліки організаційного та методичного характеру, зокрема відсутність договору про повну матеріальну відповідальність із завідувачем складу, поодинокі помилки в оформленні первинних документів, нерегулярність звірки даних між складським і бухгалтерським обліком, а також несвоєчасне відображення окремих господарських операцій. Зазначені недоліки можуть підвищувати

ризик викривлення облікової інформації та знижувати ефективність системи внутрішнього контролю.

З метою підвищення якості аудиту та посилення контролю за використанням МШП у ТОВ «Перемога» доцільно вдосконалити систему внутрішнього контролю, забезпечити належне документальне оформлення матеріальної відповідальності, запровадити регулярні звірки даних обліку та розширити аналітичні процедури щодо оцінки ефективності використання МШП.

9. Проведений аналіз організації контролю та управління МШП у ТОВ «Перемога» свідчить, що підприємство має налагоджену систему обліку, контролю та списання малоцінних і швидкозношуваних предметів, що відповідає вимогам чинного законодавства та стандартів бухгалтерського обліку. Контрольні процедури охоплюють перевірку надходження, зберігання, передачі в експлуатацію, використання та списання МШП, а також проведення регулярних інвентаризацій і аналітичного обліку за місцями зберігання та матеріально відповідальними особами.

Водночас аналіз динаміки МШП за 2022–2024 роки показав тенденцію до перевищення фактичних запасів над оптимальними нормативами, що свідчить про недостатню ефективність планування потреб та контролю за використанням цих активів. Фактична вартість МШП перевищувала оптимальний рівень на 173,3 тис. грн, що призводить до необґрунтованого відволікання оборотних коштів та зростання витрат на зберігання.

Оптимізація розмірів МШП передбачає встановлення нормативів запасів на рівні 3 % від загального обсягу запасів та регулярний перегляд норм з урахуванням змін у технології виробництва та обсягах діяльності. Впровадження системи аналітичного обліку, суворого контролю за видачею та використанням МШП, своєчасного списання зношених або непридатних

предметів дозволить мінімізувати перевитрати, підвищити точність облікових даних та ефективність внутрішнього контролю.

Отже, удосконалення контролю та оптимізація МШП у ТОВ «Перемога» є комплексним завданням, яке поєднує організаційні, методичні та контрольні заходи. Реалізація запропонованих підходів сприятиме раціональному використанню матеріальних ресурсів, економії оборотних коштів, підвищенню ефективності внутрішнього контролю та достовірності фінансової звітності підприємства, що в цілому позитивно вплине на фінансові результати діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Беляева Л.А. Вплив на здійснення контрольних функцій сучасного стану обліку малоцінних активів. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки*. 2012. Вип. 6. С. 289-292.

2. Бублик С. Я. Особливості визнання та обліку малоцінних необоротних матеріальних активів. *Облік і фінанси АПК*. 2007. № 11-12. С. 15-17.

3. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів – 8-ме вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута», 2009. 912 с.

4. Бутинець Т. А. Об’єкти господарського контролю: проблеми визначення. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2010. № 2. С. 25–36.

5. Галкін О.В. Визначення внутрішніх суб’єктів контролювання діяльності сільськогосподарських підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 2. Т. 3. С. 19-22

6. Галустян А.В., Кононова О.Є. Організаційні аспекти та методика внутрішнього аудиту виробничих запасів підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Випуск 2 (07). С. 269-273.

7. Городянська А. В. Відтворення основних засобів на підприємствах України: теорія і практика обліку та аналізу: монографія. Київ: КНЕУ, 2008. 215 с.

8. Грінько А. П. Облік основних засобів: теорія, стан, проблеми, перспективи: монографія. Харків: Харківська державна академія технології та організації харчування, 2022. 277 с

9. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003р. (зі змінами і доповненнями). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15 (дата звернення 10.11.2025 р.)

10. Диба В. М. Облік та аналіз необоротних активів: монографія. Київ: КНЕУ, 2008. 288 с

11. Духновська Л.М., Скоморохова С.Ю., Горбачова О.А. Методи нарахування амортизації малоцінних необоротних матеріальних активів. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. 2014. Вип. 1/2. С. 154-156.

12. Інструкція про застосування плану рахунків обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 (зі змінами). URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws /main.cgi ?nreg=z0893-99 (дата звернення 10.11.2025 р.)

13. Заруба І. Малоцінні та швидкозношувані предмети: особливості обліку. *Все про бухгалтерський облік*. 2018. №108. С. 6-8.

14. Зінченко А.С. Напрямки розвитку методик аналізу формування та використання матеріальних ресурсів у виробництві. *Управління розвитком*. 2022. №15(152). С.27-35.

15. Калюга Є.В. Фінансово-господарський контроль у системі управління: монографія. Київ: Ельга, Ніка-Центр, 2012. 360 с.

16. Кесарчук Г.С., Машика М.В. Облік МШП: актуальні проблеми та шляхи вдосконалення. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2024. Вип. 1(42). С. 223-227.

17. Китайчук Т. Г. Актуальні питання обліку малоцінних активів. *Економіка та держава*. 2021. Вип. 7. С. 16–20.

18. Колісник О. П., Семенюк Ю. Р., Судак В. О. Особливості визнання та обліку малоцінних активів. Економіка та суспільство. 2023. Вип. 55. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-24 (дата звернення 09.12.2025 р.)

19. Кулаковська Л.П., Піча Ю.В. Організація і методика аудиту: підруч. для студ.вищ. навч. закл. Київ: Каравела, 2009. 568 с.

20. Куцик П., Шумило Р. Визначення економічної суті швидкозношуваних та малоцінних необоротних предметів як передумова

раціональної організації їх обліку і контролю. *Економічний аналіз*. 2020. Вип. 6. С. 99-102.

21. Литвинцева Г.С. Методи списання виробничих запасів: переваги та недоліки. URL: http://www.rusnauka.com/29_SSN_2013/Economics/7_146195.doc.htm (дата звернення 09.12.2025 р.)

22. Литвиненко О., Перевозняк Л., Найда А. Проблеми аудиту кредиторської заборгованості сільськогосподарських підприємств під час війни. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції науково-педагогічних працівників та молодих науковців «Актуальні аспекти розвитку науки і освіти» (Одеса, 2-3 жовтня 2025 р.) / Одеський державний аграрний університет. Одеса, 2025. С. 443-446. URL: https://osau.edu.ua/wp-content/uploads/2025/11/Zbirnyk-V-Mizhnar-konf-ODAU-02.10.25.pdf (дата звернення 22.11.2025 р.).

23. Литвиненко О.О., Перевозняк Л.І., Найда А.В. Особливості контролю швидкозношуваних малоцінних предметів сільськогосподарських підприємствах. Браславські читання. Економіка XXI століття: національний та глобальний виміри: Збірник матеріалів III Міжнародної наукової практичної конференції, 6 листопада 2025 року. Одеса, ОДАУ. 2025. С. 256-258. URL: https://osau.edu.ua/pro-universytet/naukova-robota/materialy-konferentsij/zbirnyky-konferentsij/ (дата звернення 29.11.2025 р.).

24. Малярчук І.І., Холод З.М. Основні аспекти фінансового та податкового обліку малоцінних необоротних матеріальних активів. *Наукові записки.* 2019. №4(49). С. 63-67.

25. Маренич Т.Г. Бухгалтерський облік в агроформуваннях: Підручник. К.: ВД «Професіонал», 2005. 896 с.

26. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 10.01.2007 р. № 2 (із змінами та доповненнями). URL:

http://www.rusnauka.com/29_SSN_2013/Economics/7_146195.doc.htm (дата звернення 22.11.2025 р.).

27. Монаршенко І.М. Амортизація малоцінних необоротних матеріальних активів. *Управління розвитком*. 2016. №12(175). С. 65-67.

28. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: пер. з англ./Ю.В. Селезньов, О.Л. Ольховікова, О.В. Гик, Т.Ц. Шарашидзета ін. Київ: СТАТУС, 2016. 1152 с.

29. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_050#Text (дата звернення 28.11.2025 р.).

30. Найда А.В., Крюкова І.О., Замлинський В.А., Калюжна М.М. Організаційні аспекти управлінського обліку для оптимізації податкового навантаження. *Актуальні проблеми сталого розвитку*. 2025. Том 2. № 7. С.58-66. DOI: 10.60022/2(7)-7S (дата звернення 28.11.2025 р.)

31. Найда А.В., Крюкова І. О., Селіванова Н.М., Гнатьєва Т.М. Імплементація технологій штучного інтелекту в обліково-аналітичне забезпечення сільськогосподарських підприємств. *«Modern Economics». 2025. №51. С. 151-158* URL: https://doi.org/10.31521/modecon.V51(2025)-19

32. Найда А.В. Проблеми організації управлінського обліку у сільськогосподарських підприємствах. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2014. №5 (60). С.60-64.

33. Найда А.В., Крюкова І. О., Шацкова Л. П., Волчек Р. М. Фінансова звітність бюджетних установ як інструмент державного контролю: від НП(С)БОДС до МСФЗ (IPSAS). *Науковий вісник Одеського національного економічного університету 2025. №5. С. 14-22* URL: https://doi.org/10.32680/2409-9260-2025-5-330-14-22 (дата звернення 28.11.2025 р.)

34. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Із змінами внесеними наказами

Мінфіну від 27.06.2013 р. №627 від 08.02.2014 р. №48 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13 (дата звернення 16.12.2025 р.)

35. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 року №246 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text (дата звернення 28.11.2025 р.)

36. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затверджене наказом Мінфіну України від 08.10.99 р. № 237 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text (дата звернення 28.11.2025 р.)

37. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Мінфіну України від 31.01.2000 р. № 20 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text (дата звернення 28.11.2025 р.)

38. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджене наказом Мінфіну України від 29.11.99 р. № 290 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text (дата звернення 28.11.2025 р.)

39. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Мінфіну України від 31.12.99 р. № 318 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text (дата звернення 28.11.2025 р.)

40. Ольховик О. Малоцінка буває різна, або МШП і МНМА. *Податки і бухоблік.* 2018. №61. URL: https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2018/july/issue-61/article-38256.html (дата звернення: 07.12.2025).

41. Онищенко В. Малоцінні швидкозношувані предмети (МШП) URL: https://buhplatforma.com.ua/article/7581-malotsnn-shvidkoznoshuvan-predmeti-mshp (дата звернення: 07.12.2025).

42. Павлюк І. Особливості бухгалтерського обліку малоцінних необоротних матеріальних активів, а також малоцінних і швидкозношуваних предметів. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2006. № 2. С. 20–26.

43. Пилявець В.М., Балазюк О.Ю., Сисоєва І.М. Актуальні питання нормативно-правового регулювання обліку та оподаткування МШП на вітчизняних підприємствах. *Інтелект XXI.* 2019. №1. С. 56-61.

44. Податковий Кодекс України від 08.11.2014 р. № 1690-18 р. (із змінами і доповненнями) URL: http://zakon2. rada.gov.ua/laws/show/2755-17 (дата звернення 19.12.2025 р.).

45. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене наказом Мінфіну України від 24.05.95 р. №88 URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95 (дата звернення 16.12.2025 р.).

46. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. №879. Законодавство України: база даних. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14 (дата звернення: 19.12.2025 р.).

47. Пономаренко О. Г. Малоцінні активи: наукова дискусія та практика обліку. *Агросвіт.* 2019. № 5. С. 11–17.

48. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.17 р. №2258-VIII. URL: http://zakon.rada.gov.ua. (дата звернення 16.12.2025 р.).

49. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIУ URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14 (дата звернення 16.12.2025 р.).

50. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.91 р. № 1576-XII URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1576-12 (дата звернення: 16.12.2025).

51. Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів: наказ Міністерства статистики України від 22.05.96 № 145. URL: http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1041.1755.0 (дата звернення 16.12.2025 р.).

52. Про порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту: Положення, затверджене наказом Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 24.03.08 р. № 53 (зі змінами): URL : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0446-08 (дата звернення 20.12.2025 р.).

53. Пушкар М.С., Чумаченко М.Г. Ідеальна система обліку: концепція, архітектура, інформація: монографія. Тернопіль: Карт-бланш, 2011. 336 с.

54. Сажинець С. Про уніфікацію обліку довгострокових малоцінних необоротних матеріальних активів на підприємствах. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2017. № 8. С. 25-31.

55. Синиця Ю. С., Меліхова Т.О., Меліхов Є.В. Внутрішній контроль МШП: удосконалення методики з метою покращення системи обліку та оподаткування на підприємстві. *Сталий розвиток економіки*. 2025. №6(57). С. 688-696.

56. Сміт А. Дослідження про природу і причини багатства народів / пер. з англ. О. Васильєв та ін. Київ: Наш формат, 2023. 722 с.

57. Сопко В. В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу : навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2004. 412 с.

58. Стельмащук А.М. Бухгалтерський облік. Навчальний посібник / А.М. Стельмащук, П.С. Смоленюк. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 528 с.

59. Стефаник І., Бардаш С. Система внутрішнього контролю: склад та підходи до модифікації. Цінні папери України. 2009. № 9-10. С. 22-29.

60. Стогній О.В. Напрямки вдосконалення обліку виробничих запасів на сільськогосподарський підприємствах. *Студентський науковий вісник: науково-теоретичний*. Вип. 1 (10). Ч.1. 2016. С. 187-192.

61. Супрункова І.В. Внутрішній контроль застосування методів оцінки в бухгалтерському обліку. Вісник Житомирського державного технологічного

університету. 2020. №1. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2010_1/25.pdf (дата звернення 29.12.2025 р.)

62. Фінансовий та управлінський облік на сільськогосподарських підприємствах: Підручник / М.Ф. Огійчук, В.Я. Плаксієнко, М.І. Беленкова та ін. / За ред. проф. М.Ф. Огійчука. 5-те вид., перероб. і допов. Київ: Алерта, 2009. 1056 с.

63. Управлінський облік: практикум: навчальний посібник / А.В. Найда, В.С. Коміренко, Н.М. Селіванова. Одеса: ТОВ «ВМВ», 2014. 250 с.

64. Федоришина Л.І., Цуркан А.О. Організація і методика економічного аналізу ефективності діяльності аграрних підприємств. *Бізнес-навігатор*. 2018. № 2(45). С. 137–139.

65. Чухно І.С., Рилєєв С.В. Удосконалення системи обліку, контролю і аналізу ефективного використання оборотних активів підприємства. URL: http://intkonf.org/udoskonalennya-obliku-kontrolyu-i-analizu-oborotnih-aktiviv-pidpriemstva (дата звернення: 20.11.2025).

66. Шваб В.М. Проблеми обліку малоцінних необоротних матеріальних активів і малоцінних та швидкозношуваних предметів. URL: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/5959/1/VZNAU_2010_1_2_310-315.pdf (дата звернення: 20.12.2025).

67. Шендригоренко М.Т. Актуальні питання обліку та аудиту малоцінних оборотних і необоротних матеріальних активів. *Бізнес-навігатор.* 2018. Випуск 4 (47). С.185-188.

68. Шевчук В.О. Контроль господарських систем в суспільстві з перехідною економікою (Проблеми теорії, організації, методології): монографія. Київ: Державний торгівельно-економічний університет, 1998. 300 с.

69. Штех А.А., Харченко Н.В. Шляхи удосконалення бухгалтерського обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів. *Інвестиції: практика та досвід.* 2018. No 2. С. 64–68

70. Шумило Р.Р. Зарубіжний досвід обліку та внутрішньогосподарського контролю малоцінних і швидкозношуваних активів. *Облік і фінанси*. 2010. Вип. 7(25). С. 547-554.

ДОДАТКИ